

Ευρωπαϊκό Έτος **Ενεργού Γήρασης**
και **Αλληλεγγύης** μεταξύ των Γενεών 2012

Η συμβολή της ΕΕ
στην **ενεργό γήρανση**
και την **αλληλεγγύη**
μεταξύ των γενεών

Χρηματοδοτείται από την

Δεν είναι υπεύθυνη ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε κάποιο άτομο που ενεργεί εκ μέρους της Επιτροπής για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στην έκδοση αυτή.

Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης
Μονάδα D.3
Χειρόγραφο που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2012.

© Φωτογραφία εξωφύλλου: Getty Images

Για τυχόν χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών που δεν καλύπτονται από το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να χορηγηθεί άδεια απευθείας από τον/τους κάτοχο/-ους του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η Άμεση Ευρώπη είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*): Ορισμένες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας δεν επιτρέπουν την πρόσβαση στους αριθμούς 00 800 ή μπορεί να χρεώνουν την κλήση.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο (<http://europa.eu>). Δελτίο καταλογογράφησης καθώς και περίληψη υπάρχουν στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012

ISBN 978-92-79-25122-1
doi:10.2767/6697

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2012
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Belgium

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Πρόλογος από τον επίτροπο κ. Andor

Έχουμε την τάση να ξεχνάμε ότι η γήρανση του πληθυσμού αποτελεί μεγάλο επίτευγμα —είναι αποτέλεσμα της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και των ιατρικών επιτευγμάτων που έχουν μειώσει την πρόωρη θνησιμότητα. Επιπλέον, οι άνθρωποι έχουν τώρα μεγαλύτερη ελευθερία να επιλέγουν εάν και πότε θα αποκτήσουν παιδιά.

Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι η ταχεία γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης τις επόμενες δεκαετίες, καθώς και η επερχόμενη συνταξιοδότηση της γενιάς του «baby-boom» αποτελούν πραγματικές προκλήσεις. Πολλοί φοβούνται ότι η ζωή θα είναι δυσχερέστερη στις κατά πολύ πιο ηλικιωμένες κοινωνίες στις οποίες θα ζούμε, και οι εντάσεις ή ακόμα και οι ανοικτές συγκρούσεις μεταξύ των γενεών θα είναι αδύνατον να αποφευχθούν.

Το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης και αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών (2012) είχε ως στόχο την αποτροπή τέτοιων αρνητικών εξελίξεων. Το κλειδί είναι η στήριξη της ενεργού γήρανσης σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, από τις επαγγελματικές, κοινωνικές και οικογενειακές δραστηριότητες έως και την ικανότητα υγιούς γήρανσης και ανεξάρτητης διαβίωσης. Αυτό θα αποτελέσει τη βάση για την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών τα επόμενα χρόνια. Σημαίνει ότι, όσο μεγαλώνουμε, διατηρούμε τον έλεγχο της ζωής μας και δεν είμαστε υποχρεωμένοι να εξαρτιόμαστε από τις νεότερες γενεές.

Η ενεργός γήρανση ξεκινά στον χώρο εργασίας. Το ένα τρίτο των Ευρωπαίων δήλωσε πρόσφατα σε μια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου ότι θα ήθελε να παραμείνει στην εργασία του ακόμα και μετά την ηλικία στην οποία δικαιούται να συνταξιοδοτηθεί, αν και όχι αναγκαστικά σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Ωστόσο, επί του παρόντος, δεν έχουν πολλοί Ευρωπαίοι την ευκαιρία να πράξουν κάτι τέτοιο.

Ταυτόχρονα, σημαίνει ότι αλλάζει η νοοτροπία μας σχετικά με την έννοια της γήρανσης, μετατοπίζοντας τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ «νέου» και

«ηλικιωμένου» προς τα πάνω, όσο αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής μας, και ενισχύοντας την εκτίμησή μας για τη στήριξη και την πείρα που μπορούν, και πράγματι προσφέρουν, οι ηλικιωμένοι σε όλους τους τομείς της ζωής. Ενεργός γήρανση σημαίνει, επίσης, την προσφορά περισσότερης στήριξης σε ηλικιωμένους ανθρώπους που το χρειάζονται, προκειμένου τα προβλήματα υγείας να μην οδηγούν αυτόματα σε αποκλεισμό και υπερβολική εξάρτηση από τη βοήθεια τρίτων, εξασφαλίζοντας έτσι μια αξιοπρεπή ζωή.

Πρόκειται για μια ατζέντα με πάρα πολλά θέματα, στην οποία οφείλουν να συνεισφέρουν οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις, τα συνδικάτα και η κοινωνία των πολιτών, σε όλα τα επίπεδα. Τα κύρια πολιτικά μέσα βρίσκονται στα χέρια των αρμοδίων χάραξης πολιτικής των κρατών μελών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ωστόσο, έχει επίσης να διαδραματίσει κάποιο ρόλο ως προς αυτό. Μπορεί να κινητοποιήσει ευρύ φάσμα πολιτικών μέσων για να στηρίξει τα κράτη μέλη και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους στις προσπάθειές τους.

Το ευρωπαϊκό έτος παρέχει την ευκαιρία σε όλους μας να σκεφτούμε πώς μπορούμε να δράσουμε για να γίνει πραγματικότητα η ενεργός γήρανση και να δεσμευθούμε για νέες πρωτοβουλίες τα επόμενα χρόνια. Το παρόν φυλλάδιο παρουσιάζει τη συμβολή της ΕΕ στην ατζέντα της ενεργού γήρανσης και καταδεικνύει ότι η ΕΕ αποτελεί ισχυρό εταίρο σε αυτόν τον τομέα.

Εύχομαι το παρόν φυλλάδιο να συμβάλει στην ενίσχυση της απόφασης για συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πιο αποφασιστικές προσπάθειες σε όλα τα κράτη μέλη για την προώθηση της ενεργού γήρανσης, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών θα αντέξει στη δοκιμασία της γήρανσης του πληθυσμού.

László ANDOR

Επίτροπος Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης

Περιεχόμενα

Πρόλογος από τον επίτροπο κ. Andor	1
Εισαγωγή.....	3
1. Ενεργός γήρανση και θεμελιώδεις στόχοι και αξίες της ΕΕ	5
2. Νομοθεσία της ΕΕ για τη στήριξη της ενεργού γήρανσης.....	6
<i>Απαγόρευση διακρίσεων.....</i>	6
<i>Νομοθεσία για την ισότητα των φύλων</i>	6
<i>Υγεία και ασφάλεια στην εργασία</i>	7
<i>Κοινωνική ασφάλιση και ελεύθερη κυκλοφορία.....</i>	7
3. Πώς υποστηρίζουν τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής την ενεργό γήρανση	8
<i>Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).....</i>	8
<i>Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).....</i>	8
<i>Ταμείο Συνοχής.....</i>	9
<i>Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).....</i>	9
4. Έρευνα και καινοτομία.....	10
<i>7ο πρόγραμμα-πλαίσιο (ΠΠ) για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη</i>	10
<i>Πολιτική συνοχής για την έρευνα και την καινοτομία</i>	10
<i>Πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ).....</i>	10
<i>Κοινός προγραμματισμός της έρευνας</i>	11
<i>Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση.....</i>	11
5. Στήριξη της ΕΕ προς τους αρμόδιους χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο: συντονισμένες στρατηγικές και αμοιβαία μάθηση	13
<i>Κατανόηση της δημογραφικής αλλαγής.....</i>	13
<i>Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση</i>	13
<i>Ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική προστασία.....</i>	14
<i>Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας.....</i>	16
<i>Ίσες ευκαιρίες για άτομα με αναπηρία</i>	16
<i>Στρατηγική για την ισότητα των φύλων</i>	17
<i>Κοινωνική καινοτομία</i>	17
<i>Πρόγραμμα της ΕΕ για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη (Progress).....</i>	17
<i>Προτεραιότητες δημόσιας υγείας, προώθηση σωματικής δραστηριότητας και χρηματοδότηση</i>	17
<i>Προώθηση προσβασιμότητας και κινητικότητας</i>	18
<i>Προώθηση των ΤΠΕ για την ενεργό γήρανση.....</i>	18
<i>Ενδάρρυνση της διά βίου μάθησης</i>	19
<i>Συμπέρασμα</i>	20

Εισαγωγή

Το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης και αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών (2012) έχει σκοπό να παρέχει κίνητρα στους ενδιαφερόμενους σε όλα τα επίπεδα για τη θέσπιση φιλόδοξων στόχων και την ανάληψη δράσης, με σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στις κοινωνίες μας να αντιμετωπίσουν τη δημογραφική γήρανση, μέσω της αύξησης της συνεισφοράς των ηλικιωμένων ανθρώπων προς την κοινωνία και της ενίσχυσης της ανεξαρτησίας τους.

Πρόκειται για μια επίκαιρη πρωτοβουλία, αφού μεγάλες ομάδες του πληθυσμού που γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '40 και του '50 συμπληρώνουν τώρα ηλικία συνταξιοδότησης. Συνεπώς, η δημογραφική αλλαγή συντελείται τώρα στην ΕΕ με τεράστιες κοινωνικές, οικονομικές, δημοσιονομικές και πολιτικές συνέπειες.

Παρατηρούνται κυρίως δύο τάσεις. Πρώτον, ο συνολικός πληθυσμός σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών) υπολογίζεται ότι θα μειωθεί κατά 20,8 εκατ. από το 2005 έως το 2030, καθώς συνταξιοδοτούνται οι ομάδες πληθυσμού της γενιάς του «baby-boom». Αυτό θα έχει τεράστιες επιπτώσεις για το μέλλον της απασχόλησης και της ανάπτυξης στην ΕΕ, καθώς και για τη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και υγείας, τα οποία βρίσκονται αντιμετώπιση με ένα διαρκώς αυξανόμενο χάσμα ανάμεσα στις ανάγκες δαπανών και στα έσοδα από φόρους και εισφορές.

Δεύτερον, ο αριθμός των ηλικιωμένων ατόμων αυξάνεται συνεχώς. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των ανθρώπων άνω των 80 ετών θα αυξηθεί κατά 57,1% από το 2010 έως το 2030⁽¹⁾. Συνεπώς, θα υπάρχουν 12,6 εκατ. περισσότεροι άνθρωποι ηλικίας άνω των 80 ετών στην Ευρώπη, κάτι που θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στις υπηρεσίες υγείας και φροντίδας.

Η δημογραφική αλλαγή μπορεί να αντιμετωπιστεί με επιτυχία μέσω μιας θετικής προσέγγισης που θα εστιάζεται στις δυνατότητες των ηλικιωμένων ατόμων. Η έννοια της ενεργού γήρανσης βρίσκεται στο επίκεντρο της θετικής αυτής αντίδρασης στη δημογραφική αλλαγή, η οποία είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Η ενεργός γήρανση εμπερικλείει κατά βάση τρία πράγματα:

- 1) Δίνει τη δυνατότητα τόσο σε γυναίκες όσο και σε άντρες να εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα —θα παρέχεται βοήθεια σε πολλούς ηλικιωμένους ανθρώπους να παραμείνουν ενεργοί στην αγορά εργασίας, με συστημικά και ατομικά οφέλη, μέσω της υπερπήδησης διαρθρωτικών φραγμών (όπως η έλλειψη στήριξης των ατόμων που παρέχουν άτυπη φροντίδα) και της προσφοράς κατάλληλων κινήτρων.
- 2) Διευκολύνει την ενεργό συμμετοχή στα κοινά με τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος που αξιοποιεί τη συμβολή των ηλικιωμένων, ανδρών και γυναικών, στην κοινωνία.
- 3) Δίνει τη δυνατότητα σε γυναίκες και άντρες να διατηρούν την υγεία τους σε καλή κατάσταση και να ζουν ανεξάρτητα ενώ μεγαλώνουν, χάρη σε μια διά βίου προσέγγιση της υγιούς γήρανσης, σε συνδυασμό με την παροχή προσαρμοσμένης στέγης και τοπικού περιβάλλοντος, τα οποία επιτρέπουν στους ηλικιωμένους να παραμείνουν στις κατοικίες τους όσο το δυνατόν περισσότερο.

Η Ευρώπη μπορεί να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της δημογραφικής αλλαγής μόνο μέσω της ενεργού γήρανσης· η μέλλουσα ευημερία και η κοινωνική συνοχή της εξαρτώνται από αυτήν.

Η **στρατηγική Ευρώπη 2020** της ΕΕ αποσκοπεί στην επίτευξη έξυπνης και βιώσιμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Έχει θέσει πέντε συγκεκριμένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν από την ΕΕ έως το 2020, όπως ποσοστό απασχόλησης 75% για όλους τους πολίτες ηλικίας μεταξύ 20-64 ετών και τουλάχιστον 20 εκατομμύρια. λιγότερους ανθρώπους που να διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού⁽²⁾.

Η ενεργός γήρανση αποτελεί ουσιαστικό μέρος της στρατηγικής Ευρώπη 2020, η επιτυχία της οποίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρόβλεψη της δυνατότητας να συνεισφέρουν οι ηλικιωμένοι πλήρως εντός και εκτός της αγοράς εργασίας. Οι ηλικιωμένοι πρέπει να αποκτήσουν τη δυνατότητα να παραμένουν ενεργοί ως εργαζόμενοι, καταναλωτές, φροντιστές, εθελοντές και πολίτες.

Έρευνα Ευρωβαρόμετρου για την ενεργό γήρανση

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωβαρόμετρου του 2012, η πλειοψηφία των Ευρωπαίων (60%) είναι κατά της ανάγκης για υψηλότερες ηλικίες συνταξιοδότησης. Η αρνητική στάση εμφανίζεται εντονότερη σε Ρουμανία (87%), Λετονία (86%) και Σλοβακία (83%). Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμφωνεί μόνο σε Δανία (58%), Κάτω Χώρες (55%), Ιρλανδία (53%), Ηνωμένο Βασίλειο (51%) και Αυστρία (49%) σχετικά με την ανάγκη αύξησης της επίσημης ηλικίας συνταξιοδότησης.

Η αρνητική αυτή στάση, ωστόσο, δεν συνεπάγεται ότι οι Ευρωπαίοι δεν είναι έτοιμοι ή δεν προτιμούνται να εξετάσουν την πιθανότητα να εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Περίπου το 61% είναι υπέρ της ιδέας ότι θα έπρεπε να δίνεται η δυνατότητα διατήρησης της απασχόλησης και μετά τη συμπλήρωση της επίσημης ηλικίας συνταξιοδότησης, και το 53% απορρίπτει την ιδέα να υπάρχει ηλικία υποχρεωτικής συνταξιοδότησης.

Η ενεργός γήρανση αποτελεί τη βάση για την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών —στόχο της ΕΕ που καθιερώνεται με το άρθρο 3 της Συνθήκης της Λισαβόνας. Ενεργός γήρανση σημαίνει ότι οι ηλικιωμένοι μπορούν να έχουν τον έλεγχο της ζωής τους και να συνεισφέρουν στην κοινωνία —και προσφέρει περισσότερες δυνατότητες στους ηλικιωμένους εκείνους που εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη στήριξη τρίτων.

Το ευρωπαϊκό έτος ενεργού γήρανσης και αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών (2012) στοχεύει στη δημιουργία νέας πνοής, με σκοπό την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων, συμπεριλαμβανομένων των ευρύτερων οικονομικών και κοινωνικών στόχων, μέσω της ευαισθητοποίησης σχετικά με αυτά τα καίρια ζητήματα, της αλλαγής νοοτροπίας και της συμμετοχής της κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα, σε

(1) Βασικό σενάριο της Eurostat.

(2) Άλλοι στόχοι καλύπτουν τις δαπάνες για την εκπαίδευση, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, καθώς και την έρευνα και ανάπτυξη http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_el.htm

μια προσπάθεια παροχής καλύτερων ευκαιριών στους ηλικιωμένους, προκειμένου να παραμείνουν ενεργοί και να συμμετέχουν ως πλήρη μέλη της κοινωνίας μαζί με τις νεότερες γενιές.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ελπίζει ότι ενόψει του εν λόγω έτους θα καταρτιστούν νέες δράσεις και δεσμεύσεις από τα κράτη μέλη, τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, για την προώθηση της ενεργού γήρανσης και συνεπώς την ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών. Καθένας από αυτούς τους παράγοντες πρέπει να συμβάλει με συγκεκριμένο τρόπο και να αντιμετωπίσει το έτος ως ευκαιρία για επανεξέταση όσων ακόμα μπορούν να γίνουν για την προώθηση της ενεργού γήρανσης.

Αυτό ισχύει και για την ΕΕ, η οποία όμως έχει περιορισμένη αρμοδιότητα σε πολλούς βασικούς τομείς της ατζέντας για την ενεργό γήρανση, αλλά ωστόσο μπορεί να συμβάλει σημαντικά, παρέχοντας στήριξη στις δράσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη.

Το φυλλάδιο αυτό περιγράφει τι κάνει η ΕΕ για να ενθαρρύνει την ενεργό γήρανση. Παρουσιάζει τα μέσα που μπορούν να υποστηρίξουν μια πολιτική ενεργού γήρανσης:

- ευρωπαϊκή νομοθεσία,
- χρηματοδότηση από την ΕΕ μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής,
- πρωτοβουλίες έρευνας και καινοτομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
- πολλές στρατηγικές, προγράμματα, διαδικασίες και πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ, που έχουν σχεδιαστεί για τη διευκόλυνση της αμοιβαίας ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών.

Το φυλλάδιο καλύπτει τα υπάρχοντα μέτρα σε επίπεδο ΕΕ, αλλά εξετάζει και άλλα που ακόμα βρίσκονται υπό συζήτηση, όπως νομοθεσία σε στάδιο προετοιμασίας και προτάσεις για προγράμματα χρηματοδότησης στον νέο κύκλο του προϋπολογισμού για την περίοδο 2014-2020.

1. Ενεργός γήρανση και θεμελιώδεις στόχοι και αξίες της ΕΕ

Η δέσμευση της ΕΕ υπέρ της ατζέντας της ενεργού γήρανσης στηρίζεται στις βασικές αξίες της, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες. Η **Συνθήκη της Λισαβόνας** του 2009 επιβεβαιώνει ότι «η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων⁽³⁾ ... Στόχοι είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων, η προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και κοινωνικής προστασίας, η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών [και] η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών⁽⁴⁾.»

Η πιο ισχυρή και ρητή εκδήλωση των αξιών αυτών συναντάται στον **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ** που είναι νομικά δεσμευτικός για τις ενέργειες οποιουδήποτε φορέα της ΕΕ, και ισχύει επίσης για τα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ. Το κεφάλαιο για την ισότητα στον Χάρτη περιλαμβάνει δύο άρθρα (βλ. πλαίσιο) που δείχνουν με σαφήνεια τη σύνδεση με την ατζέντα της ενεργού γήρανσης.

Ο Χάρτης περιλαμβάνει επίσης περαιτέρω δικαιώματα που σχετίζονται με τους στόχους της ενεργού γήρανσης, σε τομείς όπως η ισότητα των φύλων, η κοινωνική ασφάλεια, η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση.

Η ΕΕ έχει υπογράψει τη **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία**, η οποία καλύπτει την ατομική αυτονομία, την απαγόρευση των διακρίσεων, την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή στην κοινωνία, την ισότητα των ευκαιριών και την προσβασιμότητα. Αυτά είναι βασικά θέματα σχετικά με την ενεργό γήρανση για πολλούς ανθρώπους που έχουν αναπτύξει ασθένεια που οδηγεί σε αναπηρία.

Επιπλέον, το άρθρο 6 παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύει την ΕΕ για την προσχώρησή της στην **ευρωπαϊκή σύμβαση για την πρόσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών** (του Συμβουλίου της Ευρώπης), η οποία θεσπίζει κυρίως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δημιουργήσει τη **διαδικτυακή πύλη e-Justice** για να βοηθήσει τους ανθρώπους να καταλάβουν τα δικαιώματα που απορρέουν από τις πράξεις αυτές και τον τρόπο με τον οποίον μπορούν αυτές να εφαρμοστούν.

Ενεργός γήρανση στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

Άρθρο 21 παράγραφος 1 — Απαγόρευση διακρίσεων

Απαγορεύεται κάθε διάκριση [—συμπεριλαμβανομένων της αναπηρίας και της ηλικίας].

Άρθρο 25 — Δικαιώματα των ηλικιωμένων

Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν μια αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

⁽³⁾ Ενοποιημένη έκδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση: άρθρο 2.

⁽⁴⁾ Στο ίδιο, άρθρο 3.

2. Νομοθεσία της ΕΕ για τη στήριξη της ενεργού γήρανσης

Ενώ οι περισσότεροι τομείς που αφορούν την ενεργό γήρανση παραμένουν κύρια ευθύνη των κρατών μελών, υπάρχουν ποικίλα καίρια πεδία όπου η νομοθεσία της ΕΕ συνεισφέρει στη συνολική ατζέντα της ενεργού γήρανσης. Οι εν λόγω νόμοι μπορούν να υιοθετηθούν μόνο σε ζητήματα για τα οποία οι Συνθήκες εκχωρούν εξουσία ανάληψης δράσης στην ΕΕ.

Απαγόρευση διακρίσεων

Οι **οδηγίες** αποτελούν νομοθετικές πράξεις της ΕΕ που απαιτούν από τα κράτη μέλη την υιοθέτηση νομικών διατάξεων για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος, χωρίς την υπαγόρευση της ακριβούς μορφής και του μέσου υλοποίησης.

Η εφαρμογή των βασικών αξιών της ΕΕ όπως ορίζονται στις Συνθήκες περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω διαφορών αιτίων, όπως ηλικία και αναπηρία. Οι διακρίσεις λόγω ηλικίας αποτελούν απειλή για την ικανότητα του ατόμου να συμμετέχει πλήρως στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία σε ευρύτερο επίπεδο. Οι διακρίσεις υποσκάπτουν επίσης τις προσπάθειες της κοινωνίας για επίτευξη των στόχων απασχόλησης και την αντιμετώπιση των προκλήσεων της δημογραφικής αλλαγής.

Η αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω ηλικίας στην αγορά εργασίας είναι απαραίτητη για την επίτευξη της ενεργού γήρανσης στην απασχόληση. Ενώ ζητείται από τους ηλικιωμένους εργαζόμενους να παραμένουν στην εργασία για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, και ενθαρρύνονται γι' αυτό, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης γι' αυτούς. Οι διακρίσεις λόγω ηλικίας περιορίζουν αδικαιολόγητα το εύρος των ευκαιριών που προσφέρονται σε ηλικιωμένους εργαζόμενους.

Το 2000 η ΕΕ υιοθέτησε την **οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου** που θεσπίζει γενικό πλαίσιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετικής προσανατολισμού όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία. Απαιτείται από τα κράτη μέλη να καταστήσουν παράνομη την άνιση μεταχείριση των ατόμων, λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας και αναπηρίας, στους τομείς της απασχόλησης, της εργασίας ή των αυτοτελών επαγγελματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των όρων πρόσληψης, της προαγωγής, της επαγγελματικής εκπαίδευσης, των συνθηκών εργασίας και της συμμετοχής σε οργανώσεις.

Η οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν εθνική νομοθεσία που απαγορεύει τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις, καθώς και την παρενόχληση και τη θυματοποίηση λόγω ηλικίας. Διαφορές στη μεταχείριση λόγω ηλικίας επιτρέπονται μόνο όταν δικαιολογούνται αντικειμενικά από έναν νόμιμο στόχο της αγοράς εργασίας και εάν τα μέσα για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός είναι κατάλληλα και απαραίτητα.

Όλα τα μέλη κράτη έχουν μεταφέρει την εν λόγω αρχή περί απαγόρευσης διακρίσεων στην εθνική νομοθεσία τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολουθεί τη διαδικασία αυτή και εισάγει όπου κρίνεται απαραίτητο διαδικασίες επί παραβάσει έναντι των κρατών μελών που δεν έχουν εφαρμόσει ικανοποιητικά τις αρχές της οδηγίας.

Ενόψει του ευρωπαϊκού έτους 2012, το ευρωπαϊκό δίκτυο φορέων για την ισότητα (Equinet) δημοσίευσε τον Σεπτέμβριο του 2011 έκθεση για την **Αντιμετώπιση της γήρανσης και των διακρίσεων (Tackling Ageism and Discrimination)** με βάση έρευνα για τις εργασίες των φορέων ισότητας σχετικά με την ηλικία.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ορίζει ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, στο μέτρο που συνιστά ειδική εφαρμογή της γενικής αρχής της ίσης μεταχείρισης⁽⁵⁾. Για λεπτομερή έκθεση των ερμηνειών του ΔΕΕ για καίρια ζητήματα, όπως η ηλικία συνταξιοδότησης και πρόσληψης, βλέπε Evolution of ECJ Case-Law on Age Discrimination (Εξέλιξη της νομολογίας του ΔΕΕ για τις διακρίσεις λόγω ηλικίας), Robin Allen QC⁽⁶⁾.

Προτεινόμενη νομοθεσία

Απαγόρευση διακρίσεων στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει πρόταση οδηγίας που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω ηλικίας (μεταξύ άλλων) για την πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες, κοινωνική προστασία και εκπαίδευση.

Η οδηγία αυτή θα συμπληρώσει το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ σχετικά με την ίση μεταχείριση για όλες τις ηλικίες. Βρίσκεται ακόμα υπό διαπραγμάτευση στο Συμβούλιο.

Προσβασιμότητα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει την ανάπτυξη μιας νέας ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα με σκοπό τη βελτίωση της προσβασιμότητας σε αγαθά και υπηρεσίες για τους καταναλωτές.

Η πράξη θα επικεντρώνεται σε δυνητικά ευάλωτους καταναλωτές, όπως άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους. Μια δημόσια διαβούλευση έκλεισε τον Φεβρουάριο του 2012.

Νομοθεσία για την ισότητα των φύλων

Η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι μία από τις κοινές αξίες βάσει της οποίας οικοδομήθηκε η Ένωση, και η προώθησή της αποτελεί ένα από τα καθήκοντα της Ένωσης το οποίο ορίζεται στις Συνθήκες. Το άρθρο 23 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ορίζει ότι «η αρχή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών θα πρέπει να διασφαλιστεί σε όλα τα πεδία, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα θέματα της απασχόλησης, της εργασίας και των απολαβών».

Η ΕΕ έχει υιοθετήσει πολλές ειδικές **οδηγίες για την ισότητα των φύλων** που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ενεργού γήρανσης. Αυτό επιτυγχάνεται με αντιμετώπιση των κύριων τομέων ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων που περιορίζουν την πρόσβαση στην απασχόληση και σε ευκαιρίες για διά βίου μάθηση. Οι ανισότητες αυτές έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλότερο συνταξιοδοτικό εισόδημα και υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας για τις ηλικιωμένες γυναίκες.

Η νομοθεσία περί ισότητας των δύο φύλων που είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ενεργό γήρανση συνίσταται στις ακόλουθες οδηγίες:

- Εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (**2006/54/ΕΚ**). Η οδηγία αυτή, που προκύπτει από

⁽⁵⁾ Βλ. Υποθέσεις ΔΕΚ: C-144/04, Mangold (2005) και C-555/07, Seda Küçükdeveci (2010).

⁽⁶⁾ <http://www.cloisters.com/news-pdf-downloads/robin-allen-qc-evolution-of-ecj-case-law-march-2011.pdf>

αναδιатύπωση, ενσωματώνει τις οδηγίες που εφαρμόζονταν προηγουμένων σχετικά με τα ακόλουθα:

- ισότητα των αμοιβών (75/117/ΕΟΚ),
- ίση μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (76/207/ΕΟΚ) όπως τροποποιήθηκε από τη 2002/73/ΕΚ),
- επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (86/378/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από τη 96/97/ΕΟΚ).
- Προσδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης (79/7/ΕΟΚ).
- Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν αυτοτελή επαγγελματική δραστηριότητα (2010/41/ΕΕ). Από τον Αύγουστο του 2012, η οδηγία αυτή καταργεί την προηγούμενη οδηγία (86/613/ΕΟΚ).
- Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών (2004/113/ΕΚ).

Οι οδηγίες αυτές συμπληρώνονται από μη νομοθετική δράση στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών για την περίοδο 2010-2015 (βλ. σ. 16) και με χρηματοδότηση που παρέχεται στο πλαίσιο του προγράμματος της ΕΕ για την απασχόληση και την αλληλεγγύη, Progress (σ. 17).

Υγεία και ασφάλεια στην εργασία

Η υγεία και ασφάλεια στην εργασία απαιτούνται για την αποφυγή επαγγελματικών ατυχημάτων ή ασθενειών. Η διασφάλιση της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία είναι προϋπόθεση για μια βιώσιμη επαγγελματική ζωή και για την ενεργό και υγιή γήρανση μετά τη συνταξιοδότηση. Αποτελεί σημαντικό τμήμα των γενικών μέτρων που αποσκοπούν στην παροχή της δυνατότητας στους εργαζόμενους να εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, και να ενθαρρύνονται γι' αυτό, και να στηρίζουν έτσι τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Η ΕΕ έχει υιοθετήσει σειρά από **οδηγίες υγείας και ασφάλειας στην εργασία** που ορίζουν τις γενικές προϋποθέσεις για την πρόληψη και την προστασία από επαγγελματικούς κινδύνους στον χώρο εργασίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι η εθνική νομοθεσία τους σέβεται τις εν λόγω οδηγίες και ότι αυτές εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών μέσω ευρωπαϊκών εκστρατειών και πρωτοβουλιών ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο πολυετούς στρατηγικής για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία (2007-2012), η οποία επί του παρόντος βρίσκεται υπό αξιολόγηση. Ο **Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA)** αποτελεί βασικό παράγοντα σε αυτή τη στρατηγική.

Κοινωνική ασφάλιση και ελεύθερη κυκλοφορία

Η ενεργός γήρανση προϋποθέτει επίσης να μπορούν οι πολίτες της ΕΕ να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους κοινωνικής προστασίας οπουδήποτε σε αυτή. Η ΕΕ έχει συμφωνήσει σε μέτρα με σκοπό την προστασία της πρόσβασης των ατόμων που μετακινούνται, ή έχουν μετακινηθεί, γεωγραφικά στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας, τα οποία επιτρέπουν στους ηλικιωμένους να συμμετέχουν στην κοινωνία και να διάγουν ανεξάρτητο βίο.

Κοινωνικός διάλογος και ενεργός γήρανση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει τον διμερή κοινωνικό διάλογο μεταξύ των επαγγελματικών οργανώσεων και των συνδικάτων, καθώς και τη συμμετοχή σε τριμερή διάλογο. Αυτό έχει οδηγήσει σε **συμφωνίες-πλαίσια**, κάποιες εκ των οποίων έχουν ενσωματωθεί στην ευρωπαϊκή νομοθεσία. Σχετίζονται ιδιαίτερα με την ενεργό γήρανση στην αγορά εργασίας, όπως για παράδειγμα όσον αφορά τα ακόλουθα:

- Γονική άδεια
- Τηλεργασία
- Εργασία με μερική απασχόληση
- Όροι εργασίας των προσωρινά απασχολούμενων
- Εργασία ορισμένου χρόνου

Διεξάγεται διάλογος σχετικά με την επέκταση της γονικής άδειας σε υική άδεια (για τη φροντίδα εξαρτώμενου μέλους της οικογένειας) και επίσης την επέκταση των στόχων και των παροχών για τη φύλαξη των παιδιών με σκοπό την παροχή υπηρεσιών φροντίδας για όλους τους εξαρτώμενους.

Ένας ευρωπαϊκός κανονισμός για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (883/2004) διασφαλίζει ότι οι πολίτες θα μπορούν να θεμελιώνουν δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης ακόμα και εάν καλύπτονταν από διαφορετικές νομοθεσίες στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, και ότι μπορούν να απολαμβάνουν τις νόμιμες συντάξεις και την κοινωνική προστασία τους οπουδήποτε στην ΕΕ.

Η θεμελίωση δικαιωμάτων επαγγελματικής συνταξιοδότησης (δεύτερος πυλώνας) ατόμων που μετακινούνται διασυντορικά δεν προστατεύεται επί του παρόντος με παρεμφερή τρόπο από τη νομοθεσία της ΕΕ. Η **οδηγία 98/49/ΕΚ της 29ης Ιουνίου 1998** διασφαλίζει ότι όσοι μετακινούνται διασυντορικά μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματα επαγγελματικής συνταξιοδότησης οπουδήποτε στην ΕΕ και δεν τυχάνουν λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από όσους αλλάζουν εργασία εντός της χώρας τους, ωστόσο, η **νομοθεσία που διασφαλίζει ότι αναγνωρίζονται τα κεκτημένα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των μετακινούμενων εργαζομένων και δεν θίγονται** μετά την εγκατάλειψη της υπαγωγής τους σε επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σύστημα ακόμη εκκρεμεί.

Τα δικαιώματα επαγγελματικής συνταξιοδότησης, και όχι μόνο για τους μετακινούμενους διασυντορικά εργαζόμενους, προστατεύονται επίσης από δύο ευρωπαϊκές οδηγίες. Μία από αυτές καλύπτει τα ιδρύματα επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών (2003/41/ΕΚ) και παρέχει διασυντοριακή εποπτεία και κανόνες για τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα στην εσωτερική αγορά. Η άλλη οδηγία αφορά την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (2008/94/ΕΚ) και απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων επαγγελματικής συνταξιοδότησης.

Η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους ηλικιωμένους. Ο κανονισμός για τον συντονισμό των νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλισης (883/2004) προβλέπει την ίση πρόσβαση στα εκ του νόμου προβλεπόμενα συστήματα ασφαλίσεως υγείας και υγειονομικής περίθαλψης για όσους μετακινούνται διασυντορικά. Επιπλέον, η οδηγία περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυντοριακής υγειονομικής περίθαλψης (2011/24/ΕΚ) προστατεύει το δικαίωμα των ασθενών για τη λήψη των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με την υγειονομική τους περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ.

3. Πώς υποστηρίζουν τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής την ενεργό γήρανση

Μεγάλη αναλογία του προϋπολογισμού της ΕΕ χρησιμοποιείται για τη στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και την επίτευξη της κοινωνικής, οικονομικής και εδαφικής συνοχής σε ολόκληρη την Ένωση. Η ενεργός και υγιής γήρανση αποτελεί κεντρικό στοιχείο για την επίτευξη αυτών των γενικών στόχων και κατέχει συνεπώς κεντρική θέση στα προγράμματα και έργα χρηματοδότησης.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Με προϋπολογισμό 75 δισ. ευρώ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, το ΕΚΤ προωθεί περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, χρηματοδοτώντας πρωτοβουλίες που συμβάλλουν στη βελτίωση των δεξιοτήτων των ατόμων και των προοπτικές απασχόλησης σε όλη την Ευρώπη, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στις λιγότερο ευημερούσες χώρες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφωνεί επί των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης, αλλά δεν εμπλέκεται άμεσα στην επιλογή των έργων, η διαχείριση των οποίων γίνεται από τις **διαχειριστικές αρχές** του ΕΚΤ σε κάθε χώρα.

Το ΕΚΤ αποτελεί βασική πηγή ευρωπαϊκής καινοτομίας, πειραματισμού και προόδου για την προώθηση της ενεργού γήρανσης στην απασχόληση. Έχει ήδη χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών από ένα ευρύ φάσμα φορέων με σκοπό την (εκ νέου) εκπαίδευση των ηλικιωμένων εργαζόμενων, την προσαρμογή επιχειρήσεων στην απασχόληση ηλικιωμένων εργαζόμενων και την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας στην αγορά και στον χώρο εργασίας.

Το ΕΚΤ έχει χρηματοδοτήσει τοπικά και περιφερειακά έργα που δοκιμάζουν νέους και δημιουργικούς τρόπους οι οποίοι κάνουν δυνατή την ενεργό γήρανση στην απασχόληση, και έχει επίσης δημιουργήσει διακρατικά δίκτυα που προάγουν την ανταλλαγή των ήδη υπαρχόντων καλών ιδεών και ορθών πολιτικών.

Τον Οκτώβριο του 2011, η Επιτροπή πρότεινε κανόνες για τη μελλοντική πολιτική συνοχής, συμπεριλαμβανομένου του ΕΚΤ. Η πρόταση προβλέπει τη συνολική αύξηση της χρηματοδότησης του ΕΚΤ σε 84 δισ. ευρώ για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Η προώθηση της ενεργού και υγιούς γήρανσης αποτελεί μία από τις προτεινόμενες επενδυτικές προτεραιότητες του ΕΚΤ για τη νέα περίοδο.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Το ΕΤΠΑ διαθέτει προϋπολογισμό 201 δισ. ευρώ στην τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 για την υποστήριξη πρωτοβουλιών προώθησης της γενικής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των περιφερειών της Ευρώπης, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, μέσω της ειδικής παροχής βοήθειας στις πλέον μειονεκτικές περιφέρειες, καθώς και των βελτιώσεων όσον αφορά την ίση πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες. Το ΕΤΠΑ προσφέρει σημαντική χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των κοινωνικών και υγειονομικών υποδομών και των υπηρεσιών για την αντιμετώπιση, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, των προκλήσεων που σχετίζονται με τη γήρανση της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των αναμορφώσεων των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και υγειονομικής περίθαλψης.

Δίκτυο για την προώθηση ενός πιο αποτελεσματικού ρόλου του ΕΚΤ στην προαγωγή της ενεργού γήρανσης

Το **Δίκτυο AGE του ΕΚΤ** αποτελείται από δημόσιες αρχές σε 14 κράτη μέλη και περιφέρειες της ΕΕ. Με την ανταλλαγή και τη συγκέντρωση γνώσης και ορθών πρακτικών, ορίζουν, επικυρώνουν και προβαίνουν στη διάδοση κατευθυντήριων γραμμών και λοιπών εργαλείων για τη στήριξη των αρμοδίων χάραξης πολιτικής και άλλων φορέων υπέρ της κατάρτισης, ανάπτυξης και υλοποίησης στρατηγικών διαχείρισης της ηλικίας κατά τη νέα περίοδο προγραμματισμού.

Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας, τα έργα που ασχολούνται με τα θέματα της ενεργού και υγιούς γήρανσης στηρίζονται από το υποπρόγραμμα Interreg IV-C και το πρόγραμμα Urbact.

Δύο από τα υποπρογράμματα της, τα οποία χρηματοδοτούνται από κοινού από το ΕΤΠΑ και τα συμμετέχοντα κράτη μέλη, παρέχουν ιδιαίτερη στήριξη σε πρωτοβουλίες περιφερειακής ανάπτυξης που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της ενεργού και υγιούς γήρανσης.

Για ένα έργο Interreg IV για τη γήρανση στις πόλεις, το πρόγραμμα Q-ageing (Ποιοτική γήρανση σε αστικό περιβάλλον), συνεργάστηκαν εννιά πόλεις και οργανώσεις για την ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών σχετικά με τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών και του αστικού περιβάλλοντος, με σκοπό την ικανοποίηση των αναδυόμενων αναγκών λόγω της δημογραφικής γήρανσης.

Το υποπρόγραμμα **Interreg IVC** έχει χρηματοδοτήσει πρωτοβουλίες για την προώθηση των ηλικιωμένων επιχειρηματιών, της διαγενεακής επιχειρηματικής καινοτομίας, των τεχνολογιών υγειονομικής περίθαλψης, της ανεξάρτητης διαβίωσης και των πόλεων για όλες τις ηλικίες. Τα έργα αυτά έχουν αποτελέσει μέρος μιας συνολικής προσέγγισης στήριξης της ανταλλαγής ορθών πρακτικών, νέων ιδεών και στρατηγικού σχεδιασμού μεταξύ των περιφερειών, για την καλύτερη χάραξη πολιτικών για θέσεις εργασίας και ανάπτυξη.

Το υποπρόγραμμα Urban II της πρωτοβουλίας **Urbact II** έχει χρηματοδοτήσει δίκτυα πόλεων με σκοπό την εξέταση λύσεων για μεγάλες οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές αστικές προκλήσεις, ιδίως τη δημογραφική γήρανση. Έχει χρηματοδοτήσει δίκτυα που εξετάζουν θέματα όπως η αντιμετώπιση των φραγμών στην απασχόληση των ηλικιωμένων εργαζόμενων στις πόλεις, θέματα αστικής προσβασιμότητας και ασφάλειας, καθώς και αποτελεσματικές στρατηγικές για την προώθηση των θετικών δυνατοτήτων της νέας γενιάς.

Το Πρόγραμμα της Βαλτικής Θάλασσας προωθεί, μέσω επενδύσεων του ΕΤΠΑ, την ανάπτυξη μιας βιώσιμης, ανταγωνιστικής και εδαφικά ολοκληρωμένης προσέγγισης σε όλη την Ένωση. Η γήρανση είναι ένα από τα θέματα που στοχεύει να αντιμετωπίσει αυτό το πρόγραμμα.

Ένα έργο Urbact II για την αμοιβαία μάθηση

Το **ActiveAge** ήταν ένα έργο συνεργασίας σε επίπεδο περιφερειών για την ενεργό προώθηση της αμοιβαίας ανταλλαγής εμπειριών ανάμεσα σε εννιά ευρωπαϊκές πόλεις, με σκοπό την ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών, την ταυτοποίηση ορθών πρακτικών και τη βελτίωση της ικανότητας των πόλεων να αντιμετωπίζουν τη δημογραφική αλλαγή. Εξέτασε καίρια θέματα όπως «ηλικία και οικονομία» (με ιδιαίτερη έμφαση στις συνθήκες για ένα μακρύτερο επαγγελματικό βίο), «ηλικία και φροντίδα», καθώς και «ηλικία και κοινωνική ένταξη», με δράσεις για την ενεργό συμμετοχή στα κοινά και την πρόσβαση σε κατάλληλη στέγη.

Η Επιτροπή προτείνει στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2014-2020 την εκχώρηση 376 δισ. ευρώ για δαπάνες στα μέσα της πολιτικής της συνοχής. Σύμφωνα με αυτή την πρόταση, θα διατεθούν στο ΕΤΠΑ έως 183 δισ. ευρώ από τις ευρύτερες διαρθρωτικές χρηματοδοτήσεις. Οι επενδυτικές προτεραιότητες αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο βαθμό τους πρωταρχικούς στόχους και τις πρωτοβουλίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020, και πρέπει να βοηθήσουν στην επίτευξή τους, συσχετίζοντάς τους σε μεγάλο βαθμό με τους στόχους της ενεργού γήρανσης για την απασχόληση, τη συμμετοχή στην κοινωνία και την υγιά και ανεξάρτητη διαβίωση.

Συνεργασία για τη γήρανση στη Βαλτική Θάλασσα: «Best Agers»

Η πρωτοβουλία «**Best Agers**» επικεντρώνεται σε ανθρώπους ηλικίας 55 ετών και άνω. Στόχος είναι η προώθηση της διαγενεακής καινοτομίας και η συνεργασία της ηλικιακής ομάδας των «best agers» με νεότερα άτομα σε τομείς ανάπτυξης επιχειρήσεων και δεξιοτήτων, παράγοντας νέες ιδέες και ανταλλάσσοντας εμπειρίες και γνώσεις.

Ταμείο Συνοχής

Το Ταμείο Συνοχής είναι το οικονομικό όργανο της ΕΕ για την επίτευξη του στόχου της σύγκλισης μεταξύ των λιγότερο και περισσότερο αναπτυγμένων κρατών μελών της ΕΕ. Στοιχεί στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών χάσμάτων και στη σταθεροποίηση των οικονομιών των κρατών μελών. Ο προϋπολογισμός των 69,6 δισ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013 δαπανάται μόνο στα φτωχότερα κράτη μέλη, των οποίων το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι κάτω του 90% του μέσου όρου της Κοινότητας.

Το Ταμείο στηρίζει ιδίως τα έργα υποδομών στον τομέα του περιβάλλοντος και των μεταφορών αυτών των χωρών. Με την ανάπτυξη προσβάσιμων συστημάτων μεταφοράς, το Ταμείο μπορεί να συνεισφέρει στην ενεργό γήρανση. Επιπλέον, οι δημόσιες μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική πρόνοια και την υγειονομική περίθαλψη, με ιδιαίτερη έμφαση στη γήρανση, έχουν αναγνωριστεί ως ένας βασικός στόχος της πολιτικής της συνοχής μετά το 2013.

Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Με προϋπολογισμό 96 δισ. ευρώ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, το ΕΓΤΑΑ αποτελεί το οικονομικό όργανο της ΕΕ για την υποστήριξη της αγροτικής ανάπτυξης. Στηρίζει δραστηριότητες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού και δασικού τομέα, της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας, των περιβαλλοντικών συνθηκών και της ελκυστικότητας της υπαίθρου, και της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές.

Αντιμετώπιση της απομόνωσης ηλικιωμένων στην ύπαιθρο

Το **Village Meeting Point** είναι ένα έργο που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΓΤΑΑ. Δημιούργησε ένα σημείο συνάντησης για πρώην απομονωμένους ηλικιωμένους στο χωριό Idestrup της Δανίας. Περιελάμβανε εγκαταστάσεις υπολογιστών και σχετική εκπαίδευση, γυμναστήριο, καφέ και ένα μικρό κατάστημα, διευκολύνοντας σε μεγάλο βαθμό την ενεργό γήρανση στην κοινότητα.

Το ΕΓΤΑΑ χρηματοδοτεί κυρίως έργα που στηρίζουν την ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών και της κοινωνικής υποδομής προς όφελος των γηρασκόντων κοινοτήτων στις αγροτικές περιοχές. Πολλές αγροτικές περιοχές πλήττονται ιδιαίτερα από τη δημογραφική αλλαγή, καθώς οι νέοι μετοικούν για αναζήτηση θέσεων εργασίας και ευκαιριών εκπαίδευσης αλλού, αφήνοντας πίσω τον ταχέως γηράσκοντα πληθυσμό.

Στο ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων για την προώθηση της ενεργού γήρανσης που είναι επιλέξιμες προς στήριξη από το ΕΓΤΑΑ περιλαμβάνονται η προώθηση της γνώσης και των ανθρωπίνων δυνατοτήτων μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και των συμβουλευτικών υπηρεσιών, η διαφοροποίηση σε μη αγροτικές δραστηριότητες και η προώθηση των τοπικών υπηρεσιών σε αγροτικές περιοχές⁽⁷⁾.

Τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης στηρίζουν επίσης έργα που βασίζονται στην «προσέγγιση Leader». Η εν λόγω προσέγγιση προσφέρει σε τοπικές συμπράξεις τη δυνατότητα σχεδιασμού έργων που να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα τοπικά προβλήματα —αφορούν, για παράδειγμα, τις γηράσκουσες κοινότητες, την έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης και τις ανεπαρκείς δημόσιες υπηρεσίες για τους ηλικιωμένους.

Η πρόταση της Επιτροπής για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 [COM(2011) 627] προβλέπει πιθανές δράσεις για τις γηράσκουσες κοινότητες σε αγροτικές περιοχές, όπως δράσεις μεταφοράς γνώσης και πληροφόρησης, συμβουλευτικές υπηρεσίες, βασικές υπηρεσίες και ανακαίνιση χωριών, ανάπτυξη γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων, καθώς και καθιέρωση και στήριξη συγκεκριμένων τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης που αντιμετωπίζουν την ενεργό γήρανση στις αγροτικές περιοχές σύμφωνα με την «προσέγγιση Leader».

(7) Η βάση δεδομένων έργων της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται το ΕΓΤΑΑ στην πράξη: http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

4. Έρευνα και καινοτομία

Η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στήριξη και στον συντονισμό της έρευνας και της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της ενεργού και υγιούς γήρανσης. Το βασικό μέσο χρηματοδότησής της είναι το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο, ωστόσο η χρηματοδότηση για την έρευνα και την καινοτομία μπορεί να αντληθεί και από άλλες πηγές. Επίσης, η ΕΕ μπορεί να προωθήσει συνεργασίες που θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση συνεργειών, ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης πόρων και του καλύτερου συντονισμού των προσπάθειών στον τομέα της έρευνας.

Το πρόγραμμα-πλαίσιο (ΠΠ) για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη

Το 7ο ΠΠ έχει συνολικό προϋπολογισμό 50,5 δισ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013 και συγχρηματοδοτεί τη διακρατική έρευνα, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τα έργα επίδειξης που δίνουν απαντήσεις στις προκλήσεις της Ευρώπης στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση.

Το πρόγραμμα προσφέρει το συνολικό πλαίσιο για όλες τις πρωτοβουλίες έρευνας της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων αυτών που στοχεύουν στην εξεύρεση λύσεων για τη δημογραφική αλλαγή. Μέσω των πολλών ερευνητικών τομέων του ^(*), το πρόγραμμα έχει χρηματοδοτήσει έργα που καλύπτουν ένα εντυπωσιακό φάσμα επιστημονικών κλάδων, θεμάτων και εργαλείων που σχετίζονται με την ενεργό και υγιή γήρανση, όπως:

- θεμελιώδη έρευνα για τη γήρανση, με επεξήγηση των μηχανισμών της γήρανσης και της μακροζωίας,
- τεχνολογική καινοτομία για τη στήριξη της ανεξάρτητης διαβίωσης των πιο ηλικιωμένων πολιτών,
- ηλεκτρονική ένταξη και ηλεκτρονική υγεία,
- περισσότερο προσβάσιμες δημόσιες μεταφορές,
- λύσεις ΤΠΕ για μακρύτερο επαγγελματικό βίο,
- έρευνα σε νέες θεραπείες που εστιάζονται σε ασθενείς οι οποίες πλήττουν περισσότερο τους πληθυσμούς των ηλικιωμένων,
- δημόσια υγεία και κοινωνικές επιστήμες.

Τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ τεκμηριώνονται στον δικτυακό τόπο της **CORDIS**, της υπηρεσίας παροχής πληροφοριών στον τομέα της κοινοτικής έρευνας και ανάπτυξης.

Multilinks (7ο ΠΠ — Συνεργασία — Κοινωνικοοικονομικές επιστήμες)

Το Multilinks εξέτασε τις διάφορες πραγματικότητες της δημογραφικής αλλαγής, της διαγενεακής αλληλεγγύης, της ευημερίας και της κοινωνικής ένταξης, με σκοπό την παροχή βάσης για βελτιωμένη χάραξη πολιτικών όσον αφορά την αποφυγή των κινδύνων κοινωνικού αποκλεισμού για όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Το επόμενο πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία, «**Ορίζοντας 2020**», θα έχει προϋπολογισμό, σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, 80 δισ. ευρώ για την περίοδο 2014-2020 και θα εστιάζεται στην υλοποίηση της «**Ένωσης Καινοτομίας**», μιας εμβληματικής πρωτοβουλίας στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Θα αποσκοπεί στην εξέλιξη

καινοτόμων ιδεών σε επιτεύγματα για την αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών προκλήσεων, όπως η ενεργός γήρανση, και στην επίτευξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την προώθηση θέσεων εργασίας και ανάπτυξης. Θα συνοδεύεται από μια ομάδα μέτρων που θα αποσκοπεί στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός **Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας**. Οι χάρτες πορείας έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν συνολικές στρατηγικές όσον αφορά την έρευνα για τη γήρανση.

Πολιτική συνοχής για την έρευνα και την καινοτομία

Η πολιτική συνοχής της ΕΕ εστιάζεται ιδιαίτερα στην καινοτομία, η οποία αποτελεί προϋπόθεση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντήριων γραμμών για την πολιτική συνοχής όσον αφορά την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013. Οι κατευθυντήριες γραμμές τονίζουν ότι, προκειμένου να υπάρξει προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, είναι απαραίτητη η συγκέντρωση πόρων για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία (RTDI), την επιχειρηματικότητα, τις ΤΠΕ και την κατάρτιση, καθώς και την προσαρμογή των εργαζομένων.

Μέτρα που σχετίζονται με την καινοτομία περιλαμβάνονται στα περισσότερα από τα 455 επιχειρησιακά προγράμματα, με προβλεπόμενη επένδυση 86 δισ. ευρώ (από τα οποία περίπου 7 δισ. ευρώ προέρχονται από το ΕΤΠΑ και 14 δισ. ευρώ προέρχονται από το ΕΚΤ). Η πολιτική συνοχής, με το σύστημα σχεδιασμού και υλοποίησής της που προβλέπει πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, κατέχει μοναδική θέση για την εφαρμογή μιας συστημικής προσέγγισης υπέρ της καινοτομίας που να αφορά όλες τις περιφέρειες.

Πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ)

Με προϋπολογισμό 3 621 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013, το **ΠΑΚ** στηρίζει δραστηριότητες καινοτομίας, όπως οικολογική καινοτομία και καλύτερη χρήση των ΤΠΕ, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ οι οποίες συχνά δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους για τέτοιες δραστηριότητες.

Το ΠΑΚ έχει στηρίξει μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) στην ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων που ανταποκρίνονται στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της δημογραφικής αλλαγής και παρέχουν λύσεις για την ενεργό γήρανση.

Το ΠΑΚ έχει τρία υποπρογράμματα το καθένα από τα οποία μπορεί να έχει άμεση σύνδεση με τους στόχους της υγιούς και ενεργού γήρανσης:

- 1) Το πρόγραμμα επιχειρηματικότητας και καινοτομίας (**ΠΕΚ**) μπορεί να χρηματοδοτήσει καινοτόμους πρακτικές για την απασχόληση ηλικιωμένων εργαζομένων ή την προσφορά καινοτόμων προϊόντων σε ηλικιωμένους καταναλωτές.
- 2) Το πρόγραμμα υποστήριξης της πολιτικής για τις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας (**ICT-PSP**) ενισχύει την ευρύτερη διάδοση καινοτόμων υπηρεσιών που βασίζονται στις ΤΠΕ, όπως ΤΠΕ για την υγεία, τη γήρανση και την κοινωνική ένταξη.
- 3) Το πρόγραμμα «Ευφυής Ενέργεια-Ευρώπη» (**EEE**) ασχολείται με θέματα «πράσινης» κινητικότητας που μπορούν επίσης να μειώσουν τα εμπόδια προς την ενεργό γήρανση.

^(*) Βλ. «Understanding the Seventh Framework Programme» (Κατανοώντας το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο), http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm?pg=understanding

Η Επιτροπή προτείνει νέο πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τις ΜΜΕ (COSME) για την περίοδο 2014-2020 με προϋπολογισμό 2,5 δισ. ευρώ. Το πρόγραμμα αυτό θα περιλαμβάνει μόνο τη συνιστώσα ανταγωνισμού του ΠΑΚ. Η συνιστώσα καινοτομίας του ΠΑΚ θα μεταφερθεί στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020».

InCasa (ICT-PSP)

Το δίκτυο InCasa έχει αναπτύξει ένα σύστημα που βασίζεται στις ΤΠΕ, το οποίο ενσωματώνει την παρακολούθηση της υγείας και του περιβάλλοντος με επίκεντρο τον χρήστη, καθώς και ένα δίκτυο εξειδικευμένων υπηρεσιών με σκοπό την προστασία των ευάλωτων ηλικιωμένων ατόμων και την επέκταση του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο μπορούν να έχουν ευπρεπή διαβίωση στα σπίτια τους.

AENEAS (IEE)

Το πρόγραμμα Aeneas στοχεύει να αποτελέσει ευρωπαϊκό έργο αναφοράς για την επίτευξη της ενεργειακά αποδοτικής κινητικότητας σε μια γηράσκουσα κοινωνία. Έχει στηρίξει την αύξηση της προσφοράς και της ζήτησης, ενθαρρύνοντας την κινητικότητα των ηλικιωμένων στις πόλεις.

Κοινός προγραμματισμός της έρευνας

Ο κοινός προγραμματισμός, μέσω των ερευνητικών συμπράξεων δημόσιου και δημόσιου τομέα και δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, έχει αρχίσει να αποτελεί ένα ολοένα και πιο σημαντικό μέσο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της δημογραφικής αλλαγής στην Ευρώπη. Τέτοιες προαιρετικές προσεγγίσεις στοχεύουν στην αποφυγή αλληλοεπικάλυψης ερευνητικών προσπαθειών σε εθνικό επίπεδο σε διαφορετικές χώρες και μεταξύ διαφορετικών ειδών ερευνητικών ιδρυμάτων.

Το πρόγραμμα **αυτόνομη διαβίωση υποβοηθούμενη από το περιβάλλον** (AAL) έχει ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων ατόμων. Χρηματοδοτεί έργα που χρησιμοποιούν έξυπνα προϊόντα, καθώς και την παροχή απομακρυσμένων υπηρεσιών, όπως υπηρεσίες φροντίδας για τη βελτίωση της ζωής των ηλικιωμένων στο σπίτι, στον χώρο εργασίας και στην κοινωνία γενικότερα. Έχει συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται περίπου στα 700 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2008-2013, ο οποίος αντλείται περίπου κατά το ήμισυ από δημόσιους φορείς (εθνικούς και της ΕΕ) και κατά το ήμισυ από ιδιωτικούς φορείς.

ALIAS (Κοινό πρόγραμμα AAL)

Στα πλαίσια του ALIAS έχει αναπτυχθεί ένα κινητό ρομπωτικό σύστημα που επικοινωνεί με τους ηλικιωμένους χρήστες και παρέχει βοήθεια στην καθημερινή ζωή, προάγοντας την υγιή γήρανση και την ανεξάρτητη διαβίωση.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν ξεκινήσει δύο συγκεκριμένες **πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού**, με στόχο τη διευκόλυνση της επίτευξης της ενεργού και υγιούς γήρανσης. Οι πρωτοβουλίες κοινού προγραμματισμού έχουν ως σκοπό να διασφαλίζουν καλύτερο συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών και των εθνικών ερευνητικών προγραμμάτων, καθώς και τη δυνατότητα έναρξης κοινών πρωτοβουλιών.

Η πρωτοβουλία κοινού προγραμματισμού «**Περισσότερα και καλύτερα χρόνια ζωής**» στοχεύει στην αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προκλήσεων και ευκαιριών της δημογραφικής αλλαγής, μέσω της ανάπτυξης νέας διεπιστημονικής γνώσης ως βάση για μελλοντική έρευνα, καινοτομία και χάραξη πολιτικών.

Η πρωτοβουλία κοινού προγραμματισμού **Έρευνα νευροεκφυλιστικής νόσου** έχει απώτερο στόχο την εύρεση θεραπειών για νευροεκφυλιστικές νόσους, ιδιαίτερα το Αλτσχάιμερ. Αναζητά τη συνεργασία για την καλύτερη κατανόηση της ασθένειας και την ανάπτυξη εργαλείων που καθιστούν δυνατή την έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία, συμπεριλαμβανομένων δομών για την παροχή βοήθειας σε ασθενείς και τις οικογένειές τους.

Πρόσθετη χρηματοδότηση για την έρευνα της νόσου του Αλτσχάιμερ παρέχεται επίσης μέσω της **πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα** (ΠΚΦ), μιας σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αξίας 2 δισ. ευρώ μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (7ο ΠΠ) και της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ενώσεων Φαρμακευτικών Βιομηχανιών (EFPIA) για τη στήριξη της ανάπτυξης εργαλείων και μεθοδολογιών για πιο ασφαλή και αποτελεσματικά φάρμακα.

PharmaCog (IMI)

Το PharmaCog είναι μια πανευρωπαϊκή σύμπραξη εμπειρογνομόνων, οι οποίοι υπό κανονικές συνθήκες θα ανταγωνίζονταν ο ένας τον άλλον, που συνεργάζονται για την παροχή φαρμακευτικής αγωγής υψηλής ποιότητας για το Αλτσχάιμερ.

Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση

Η πιλοτική **ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση** αποτελεί μια φιλόδοξη νέα πρωτοβουλία με σκοπό την αύξηση της έρευνας και της καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση. Έχει θέσει τον στόχο της αύξησης της μέσης διάρκειας υγιούς ζωής κατά δύο έτη έως το 2020. Αυτό συνεπάγεται τριπλό όφελος: βελτίωση της κατάστασης της υγείας και της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων, ενίσχυση της βιωσιμότητας των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και υγειονομικής περίθαλψης και δημιουργία νέων επιχειρηματικών ευκαιριών και θέσεων εργασίας που σχετίζονται με καινοτόμα προϊόντα.

Η προσέγγισή της συνίσταται στη διευκόλυνση της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων, με σκοπό την υπερπήδηση των φραγμών για την υλοποίηση πρακτικής καινοτομίας στους ακόλουθους τομείς:

- 1) πρόληψη, παρακολούθηση και έγκαιρη διάγνωση,
- 2) φροντίδα και θεραπεία,
- 3) ενεργός και ανεξάρτητη διαβίωση για τους ηλικιωμένους.

Πρακτικά, η σύμπραξη θα προσπαθήσει να συνδυάσει πόρους και τεχνογνωσία του τομέα, να γεφυρώσει τα κενά στη γνώση, να επισπεύσει τη διαδικασία καινοτομίας και να διευκολύνει την ενίσχυση και τον πολλαπλασιασμό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτό θα γίνει ιδίως με την εποπτεία της βελτιστοποίησης, της ευθυγράμμισης, του συντονισμού και της αποδοτικότητας των υπαρχόντων χρηματοοικονομικών μέσων της ΕΕ.

Στα τέλη του 2011, μια διευθύνουσα ομάδα φορέων συμφώνησε να καταρτίσει **στρατηγικό σχέδιο υλοποίησης** της ευρωπαϊκής σύμπραξης καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση. Αυτό προβλέπει την πρώτη δέσμη συγκεκριμένων δράσεων της

Σύμπραξης οι οποίες θα αναληφθούν από δημόσιες αρχές, επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών από σήμερα έως το 2020. Αυτές περιλαμβάνουν:

- 1) εύρεση καινοτόμων μεθόδων που θα διασφαλίζουν ότι οι ασθενείς τηρούν τις φαρμακευτικές αγωγές τους,
- 2) εύρεση καινοτόμων λύσεων για την αποφυγή πτώσεων και την υποστήριξη της έγκαιρης διάγνωσης για τους ηλικιωμένους,
- 3) προώθηση της συνεργασίας για την πρόληψη της παρακμής και αδυναμίας των λειτουργιών, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην κακή διατροφή,
- 4) προώθηση επιτυχημένων μοντέλων ολοκληρωμένης περίθαλψης για χρόνιες παθήσεις στους ηλικιωμένους, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τηλεπαρακολούθησης,

- 5) βελτίωση της αφομοίωσης διαλειτουργικών λύσεων ανεξάρτητης διαβίωσης που βασίζονται στις ΤΠΕ μέσω παγκόσμιων προτύπων,
- 6) προώθηση της καινοτομίας για προσβάσιμα κτίρια, πόλεις και περιβάλλοντα φιλικά προς τους ηλικιωμένους.

Η ανακοίνωση για την προώθηση του στρατηγικού σχεδίου υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εξετάζει την υποστήριξη της ΕΕ προς αυτές τις δράσεις, μέσω της διασφάλισης επαρκούς κανονιστικού και χρηματοδοτικού πλαισίου και της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής αγοράς για αποδεικτικά στοιχεία και καινοτόμους ιδέες.

5. Στήριξη της ΕΕ προς τους αρμόδιους χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο: συντονισμένες στρατηγικές και αμοιβαία μάθηση

Κατανόηση της δημογραφικής αλλαγής

Η επαρκής κατανόηση των πρωτόγνωρων δημογραφικών αλλαγών που αντιμετωπίζει η σύγχρονη κοινωνία βρίσκεται στο επίκεντρο της προώθησης της ενεργού γήρανσης και της επίτευξης των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Η ΕΕ διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην ενθάρρυνση των κρατών μελών, των περιφερειών και των ενδιαφερομένων προκειμένου αυτοί να εξελίξουν την κατανόησή τους για τις προκλήσεις και τις πιθανές λύσεις όσον αφορά την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων του γηράσκοντος πληθυσμού.

Το **ευρωπαϊκό δημογραφικό φόρουμ** συγκεντρώνει, κάθε δύο χρόνια από το 2006, τους βασικούς αρμοδίους χάραξης πολιτικών, ενδιαφερόμενους και εμπειρογνώμονες της Ευρώπης για να συζητήσουν τρόπους αντιμετώπισης της δημογραφικής αλλαγής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει μια υποστηρικτική **ευρωπαϊκή έκθεση δημογραφίας** που παρουσιάζει τα βασικά γεγονότα και στοιχεία όσον αφορά τη δημογραφική αλλαγή και συζητά τις κατάλληλες αντίστοιχες πολιτικές.

Το 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε **ομάδα εμπειρογνώμωνων για δημογραφικά θέματα** που αποτελούνταν από εκπροσώπους όλων των κρατών μελών. Καθήκον της είναι η παροχή συμβουλών στην Επιτροπή ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών πολιτικής που ορίζονται στο έγγραφο στρατηγικής της Επιτροπής του 2006 (βλ. πλαίσιο). Η Επιτροπή διοργανώνει **τακτικά σεμινάρια και συναυτήσεις εργασίας για ορθές πρακτικές** σχετικά με τα δημογραφικά θέματα, που τροφοδοτούν την εργασία της ομάδας.

Ανάπτυξη ερευνητικού θεματολογίου για την ευημερία στις οικογένειες

Το έργο **FAMILYPLATFORM** χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για τις Οικογένειες για περίοδο 18 μηνών (Οκτώβριος 2009–Μάρτιος 2011) από το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την καταγραφή της τρέχουσας έρευνας και τον ορισμό ερευνητικού θεματολογίου που θα στοχεύει στην ενίσχυση της ευημερίας των οικογενειών σε όλη την Ευρώπη.

Στην **Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τις Οικογένειες** (EAF) συμμετέχουν από το 2007 αντιπρόσωποι κυβερνήσεων και της ΕΕ με σκοπό την ανταλλαγή ιδεών, γνώσεων και εμπειριών. Επικεντρώνεται στην προώθηση πολιτικών περισσότερο φιλικών προς την οικογένεια που παρέχουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους, και ιδιαίτερα στις γυναίκες, να εξισορροπούν τον επαγγελματικό με τον οικογενειακό βίο ενόψει της δημογραφικής αλλαγής, η οποία επιφέρει σημαντική αύξηση των ευθυνών παροχής φροντίδας.

Ενόψει του ευρωπαϊκού έτους, η Eurostat δημοσίευσε ένας πλήρες σύνολο δεδομένων σχετικά με την **ενεργό γήρανση και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών: Ένα στατιστικό πορτρέτο της ΕΕ για το 2012**, με στατιστικές που αφορούν τις δημογραφικές αλλαγές, την αγορά εργασίας, τη μετάβαση από την εργασία στη συνταξιοδότηση, την ευημερία και την υγειονομική περίθαλψη, τις συνθήκες διαβίωσης και τη συμμετοχή στην κοινωνία. **Έρευνα του**

Ευρωβαρόμετρου για την ενεργό γήρανση, που δημοσιεύτηκε επίσης τον Ιανουάριο του 2012, δίνει μια εικόνα για τις ευρωπαϊκές στάσεις απέναντι σε θέματα όπως η γήρανση, οι ηλικίες συνταξιοδότησης, η εθελοντική εργασία, η φροντίδα των ηλικιωμένων και η τεχνολογία για ηλικιωμένους, και αποκαλύπτει κάποιες ενδιαφέρουσες πολιτιστικές διαφορές.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής **Το δημογραφικό μέλλον της Ευρώπης, μετατροπή μιας πρόκλησης σε ευκαιρία** [(COM(2006) 571)] θεσπίζει πολιτικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής, όπως ο αρμονικός συνδυασμός του επαγγελματικού και ιδιωτικού βίου, ο παρατεταμένος και ποιοτικότερος επαγγελματικός βίος, η αυξημένη παραγωγικότητα, η καλύτερη ένταξη των μεταναστών και η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, προκειμένου να διασφαλίζονται επαρκή συστήματα κοινωνικής προστασίας μακροπρόθεσμα.

Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση

Η προώθηση της ενεργού γήρανσης στην απασχόληση αποτελεί ουσιαστικό μέρος της ατζέντας της ενεργού γήρανσης, αλλά και βασικό στοιχείο για την επίτευξη των οικονομικών και κοινωνικών στόχων της Ευρώπης για το μέλλον. Είναι σημαντικό να βρεθούν τρόποι για την υπερπήδηση των διαρθρωτικών και συμπεριφορικών εμποδίων που αποτρέπουν τους ηλικιωμένους από το να παραμείνουν ενεργοί στην αγορά εργασίας.

Οι πολιτικές απασχόλησης αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η ΕΕ, ωστόσο, μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στην επίτευξη κοινών στόχων απασχόλησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται για την επίβλεψη και τη διευκόλυνση της αμοιβαίας μάθησης του ενός κράτους μέλους από το άλλο όσον αφορά την προώθηση περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Η **ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση** παρέχει το πλαίσιο ⁽⁹⁾ προκειμένου οι χώρες της ΕΕ να ανταλλάσσουν εμπειρίες, γνώσεις και ιδέες για την πολιτική απασχόλησης, με τη συνολική ανάλυση και τις συστάσεις της Επιτροπής.

Η στρατηγική Ευρώπη 2020 έχει θέσει ως στόχο απασχόλησης για την ΕΕ το ποσοστό του 75% για γυναίκες και άνδρες 20-64 ετών έως το 2020. Για την επίτευξη αυτού του ποσοστού, η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν πολιτικές ενεργού γήρανσης που αποθαρρύνουν την ύπαρξη καθεστώτων πρόωρης συνταξιοδότησης και στοχεύουν στην προώθηση της διατήρησης της απασχόλησης και της εκ νέου ενσωμάτωσης των ηλικιωμένων εργαζομένων.

Μια εμβληματική ευρωπαϊκή πρωτοβουλία της στρατηγικής Ευρώπη 2020 είναι η **Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις**

⁽⁹⁾ Βλ. ανοικτή μέθοδο συντονισμού: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_el.htm

εργασίας. Τονίζει τη σημασία της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των ηλικιωμένων εργαζόμενων που είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στις οικονομικές αναδιαρθρώσεις, καθώς και των πολιτικών στήριξης των μετακινήσεων των ηλικιωμένων ατόμων στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα από την ανεργία στην εργασία. Το πρόγραμμα διά βίου μάθησης είναι πολύ σημαντικό σε αυτό το πλαίσιο (βλ. σ. 18).

Τον Απρίλιο του 2012, η Επιτροπή υιοθέτησε μια νέα **δέσμη μέτρων για την απασχόληση** για να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να τονώσουν τη ζήτηση εργασίας, να μειώσουν τους φόρους της εργασίας, να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων στους τομείς με τις μεγαλύτερες δυνατότητες δημιουργίας θέσεων εργασίας στο μέλλον, όπως η «πράσινη» οικονομία, οι υπηρεσίες υγείας και οι ΤΠΕ. Υπογράμμισε ιδιαίτερα τη διά βίου μάθηση ως στοιχείο-κλειδί για ασφάλεια στην απασχόληση.

Eurofound: Ένας τριμερής οργανισμός της ΕΕ για την παροχή εμπειρογνομosύνης για τις πολιτικές σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας

Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας στο Δουβλίνο παρέχει πληροφορίες, συμβουλές και εμπειρογνομosύνη —για τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, τις εργασιακές σχέσεις και τη διαχείριση της αλλαγής στην Ευρώπη— στους βασικούς φορείς στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ, όπως κυβερνήσεις, θεσμικά όργανα της ΕΕ και κοινωνικοί εταίροι. Έχει συγκεντρώσει δέσμη πόρων για την ενεργό γήρανση που εξετάζει ιδίως αυτά που πρέπει να αλλάξουν στον χώρο εργασίας για να παραμένουν οι ηλικιωμένοι στην απασχόληση, καθώς και τη συμμετοχή ανθρώπων που υπερβαίνουν την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης στο εργατικό δυναμικό.

Ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική προστασία

Η ενεργός γήρανση στην αγορά εργασίας, η ενεργός γήρανση στην κοινότητα και η υγιής γήρανση επηρεάζονται στο σύνολό τους από τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και τα ζητήματα που σχετίζονται με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας και οι πολιτικές απασχόλησης πρέπει να αλληλοϋποστηρίζονται προκειμένου να ενθαρρύνουν και να δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να έχουν παρατεταμένο επαγγελματικό βίο, ενώ τα συστήματα κοινωνικών παροχών και οι υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι ηλικιωμένοι έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία και να ζουν ανεξάρτητα.

Όσον αφορά την απασχόληση, οι πολιτικές κοινωνικής προστασίας και ένταξης αποτελούν ευθύνη των κρατών μελών. Ωστόσο, η ΕΕ συμβάλλει σημαντικά υποστηρίζοντας μεταρρυθμίσεις μέσω του ορισμού κοινών στόχων και μιας διαδικασίας αμοιβαίας μάθησης. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη (ΑΜΣ)⁽¹⁰⁾. Αντικείμενο της ΑΜΣ αποτελούν οι συντάξεις, η υγειονομική περίθαλψη και η μακροχρόνια φροντίδα, καθώς και η κοινωνική ένταξη. Παρέχει στα κράτη μέλη:

- 1) κοινούς στόχους,
- 2) κοινούς δείκτες για τη μέτρηση της επιτυχίας,

- 3) πλαίσιο για την υποβολή εκθέσεων,
- 4) συγκριτική αξιολόγηση για σύγκριση της απόδοσης και αναγνώριση των βέλτιστων πρακτικών.

Η υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο της **επιτροπής κοινωνικής προστασίας** συμβάλλει στην αξιολόγηση της προόδου και την αναγνώριση των βασικών προκλήσεων και των μελλοντικών προτεραιοτήτων. Τα σεμινάρια αξιολόγησης από ομότιμους στηρίζουν τη διάδοση και τη συζήτηση ορθών πρακτικών ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Επιτυγχάνοντας αποφασιστικά αποτελέσματα όσον αφορά τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη

Η επίτευξη του **στόχου της στρατηγικής Ευρώπη 2020** για την απομάκρυνση τουλάχιστον 20 εκατ. ανθρώπων από συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού απαιτεί επίσης, σε πολλές χώρες, την εξέταση της κατάστασης των ηλικιωμένων ατόμων, και ειδικά των ηλικιωμένων γυναικών.

Η ΑΜΣ για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη στηρίζει τα κράτη μέλη στην προώθηση της πρόσβασης για όλους σε πόρους, δικαιώματα και υπηρεσίες που απαιτούνται για τη συμμετοχή στην κοινωνία, στην καταπολέμηση του αποκλεισμού και των αιτίων του, και στην πρόβλεψη προσβασιμότητας στην αγορά εργασίας.

Παράλληλα με τη στήριξη της διά βίου μάθησης και της ανταλλαγής μέσω της διαδικασίας της ΑΜΣ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ίδρυσε την **ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** ως μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Στοχεύει στην ενίσχυση του έργου σε όλα τα επίπεδα με σκοπό να επιτευχθεί ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ για μείωση της φτώχειας. Ιδιαίτερα, επιδιώκει να προωθήσει τη δημιουργία νέων συμπράξεων και την κοινωνική καινοτομία και να χρησιμοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες τις χρηματοδοτήσεις της ΕΕ υπέρ των στόχων της κοινωνικής ένταξης.

Η πλατφόρμα δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα του **ευρωπαϊκού έτους 2010 για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού**.

Προτεραιότητα του βάρους που δίνει η Ευρώπη στην καταπολέμηση της φτώχειας είναι η εξάλειψη των διακρίσεων και η ενίσχυση της ένταξης των ατόμων με αναπηρία, των εθνικών μειονοτήτων, των μεταναστών και άλλων ευάλωτων ομάδων. Αυτό αφορά άμεσα την κατάσταση των ευάλωτων ηλικιωμένων ανθρώπων. Η πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού εστιάζεται επίσης ιδιαίτερα στους κοινωνικούς κινδύνους των ηλικιωμένων μεταναστών σε αυτό το πλαίσιο, και συνυπολογίζει τις ιδιαίτερες πολιτιστικές και γλωσσικές ανάγκες που ενδέχεται να έχουν, καθώς και τους ιδιαίτερους κινδύνους φτώχειας και απομόνωσης που αντιμετωπίζουν.

Ολοκληρωμένη στρατηγική για επαρκείς, βιώσιμες και ασφαλείς συντάξεις

Η μελλοντική βιωσιμότητα επαρκών συνταξιοδοτικών συστημάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενεργό γήρανση τις επόμενες δεκαετίες. Πολλοί ηλικιωμένοι δεν έχουν άλλες πηγές εισοδήματος εκτός από τη σύνταξη τους και, χωρίς επαρκές εισόδημα, έχουν περιορισμένη ικανότητα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία.

⁽¹⁰⁾ Ανοικτή μέθοδος συντονισμού: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_el.htm

Η ΕΕ έχει ορίσει ένα κοινό πλαίσιο για τα κράτη μέλη για την ανταλλαγή ιδεών, προσεγγίσεων, γνώσεων και εμπειριών όσον αφορά τις συντάξεις. Η διαδικασία αυτή ⁽¹⁰⁾ έχει τους ακόλουθους κοινούς στόχους:

- 1) Επαρκή συνταξιοδοτικά εισοδήματα για όλους στο πνεύμα αλληλεγγύης και δικαιοσύνης μεταξύ και εντός των γενεών.
- 2) Οικονομική βιωσιμότητα των δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, ιδίως μέσω της υποστήριξης του παρατεταμένου επαγγελματικού βίου και της ενεργού γήρανσης.
- 3) Συνταξιοδοτικά συστήματα που διέπονται από διαφάνεια και προσαρμόζονται στις ανάγκες του ατόμου και της κοινωνίας.

Παραδείγματα αξιολόγησης συντάξεων από ομότιμους

Το 2011 εννιά χώρες της ΕΕ αξιολόγησαν την προσέγγιση της Ολλανδίας για την **Εξισορρόπηση της ασφάλειας και της οικονομικής προσιτότητας των συστημάτων κεφαλαιοποίησης των συντάξεων**.

Το 2011 δέκα χώρες της ΕΕ αξιολόγησαν το έργο της Γερμανίας για τις **Συνέπειες της πορείας της ζωής στις συντάξεις των γυναικών**.

Η **κοινή έκθεση του 2010 για τις συντάξεις** υπογραμμίζει ότι απαιτούνται περισσότερες μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα όσον αφορά την επίτευξη της ενεργού γήρανσης στην απασχόληση, ιδίως για τις ηλικιωμένες γυναίκες. Η ΕΕ διευκολύνει εθνικές προσπάθειες μεταρρυθμίσεων ιδίως μέσω αξιολογήσεων από ομότιμους.

Στις 16 Φεβρουαρίου του 2012, η Επιτροπή υιοθέτησε **Λευκή Βίβλο για τις συντάξεις** που καθορίζει τις καλύτερες μεθόδους εργασίας της ΕΕ και των κρατών μελών για να διασφαλίσουν επαρκή συνταξιοδοτικά εισοδήματα, ιδιαίτερα μέσω της ενεργού γήρανσης. Πρότεινε μέτρα για την προώθηση μιας καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των ετών εργασίας και των ετών σύνταξης και για τη βελτίωση των ευκαιριών για πρόσθετες συνταξιοδοτικές αποταμιεύσεις.

Συνεργασία στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και της μακροχρόνιας φροντίδας

Τα συστήματα της υγειονομικής περίθαλψης και της μακροχρόνιας φροντίδας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο να καθιστούν δυνατή την ενεργό γήρανση και την ανεξάρτητη διαβίωση. Ωστόσο, τα συστήματα αυτά δέχονται τεράστιες πιέσεις σε μια περίοδο δημογραφικής γήρανσης και περιορισμένων δημόσιων προϋπολογισμών.

Η οργάνωση των συστημάτων αυτών είναι κυρίως αρμοδιότητα των υπευθύνων χάραξης πολιτικών σε εθνικό και συχνά σε περιφερειακό επίπεδο. Ωστόσο, μια διαδικασία της ΕΕ ⁽¹⁰⁾ στηρίζει την αμοιβαία ανταλλαγή και μάθηση για την ανεύρεση λύσεων με σκοπό την επίτευξη των ακόλουθων:

- 1) Πρόσβαση —σε έναν συνδυασμό υπηρεσιών για το σπίτι, την κοινότητα και τους θεσμικούς φορείς, μεταξύ άλλων μέσω οικονομικά προσιτών υπηρεσιών ή ασφαλιστικής κάλυψης και μικρότερων χρόνων αναμονής.
- 2) Ποιότητα —μεταξύ άλλων μέσω του καλύτερου συντονισμού ανάμεσα στα επίπεδα φροντίδας και του ορισμού της επαναπροσαρμογής ως προτεραιότητας, και της βοήθειας προς τους ανθρώπους για παραμονή στα σπίτια τους.
- 3) Βιωσιμότητα —μεταξύ άλλων μέσω του κατάλληλου συνδυασμού δημόσιων και ιδιωτικών κεφαλαίων και του καλύτερου

συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών, καθώς και της προώθησης της υγείας.

Η ΕΕ διευκολύνει τις διαδικασίες μεταρρύθμισης στα κράτη μέλη με αξιολογήσεις ομότιμων και χρηματοδοτήσεις έργων που αποσκοπούν στην παροχή καλύτερης πρόσβασης σε διεθνείς εμπειρίες για τους αρμόδιους χάραξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

Παραδείγματα αξιολόγησης υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας από ομότιμους

Το 2011 επτά χώρες της ΕΕ αξιολόγησαν την προσέγγιση της Σουηδίας για την **αντιμετώπιση των αυξανόμενων αναγκών φροντίδας και των περιορισμένων πόρων**.

Το 2009 οκτώ χώρες της ΕΕ αξιολόγησαν το έργο της Γαλλίας για τη **νόσο του Αλτσχάιμερ και άλλες συναφείς νόσους: αντιμετώπιση διαταραχών συμπεριφοράς στο σπίτι του ασθενή**.

Η ΕΕ υποστηρίζει την ενεργό και υγιή γήρανση προάγοντας επίσης καλύτερη ποιότητα φροντίδας για ευάλωτα ηλικιωμένα άτομα, τόσο σε επίπεδο ιδρύματος όσο και στο σπίτι. Εστιάζει ιδιαίτερα στην πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Μια **ειδική έκθεση του Ευρωβαρόμετρου για την υγεία και τη μακροχρόνια φροντίδα** του 2007 αποκάλυψε ότι το 55 % των Ευρωπαίων πιστεύει ότι πολλοί εξαρτώμενοι ηλικιωμένοι πέφτουν θύματα κακοποίησης από τους υποτιθέμενους φροντιστές τους.

Τον Μάρτιο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οργάνωσε σημαντική διάσκεψη για την **Προστασία της αξιοπρέπειας των ηλικιωμένων ατόμων — πρόληψη κακοποίησης και παραμέλησης των ηλικιωμένων**, με σκοπό να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου και του τρόπου με τον οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά σε όλη την Ευρώπη.

Σε συνέχεια αυτής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε πιλοτική δράση, την οποία υλοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω πρόσκλησης υποβολής προτάσεων για έργα που εστιάζουν στην παρακολούθηση της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων μέσω συστημάτων δημόσιας υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας και στην αναγνώριση των ορθών πρακτικών για την πρόληψή της.

Πιλοτική πρωτοβουλία κατά της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων: τρία έργα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ

EuROPEAN — Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για την πρόληψη της κακομεταχείρισης και της παραμέλησης των ηλικιωμένων
<http://www.preventelderabuse.eu>

MILCEA — Παρακολούθηση της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των συστημάτων δημόσιας υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας
<http://www.milcea.eu>

WeDO — Ευρωπαϊκή συνεργασία για την ευημερία και την αξιοπρέπεια των ηλικιωμένων
<http://www.wedo-partnership.eu/>

Η Επιτροπή χρηματοδότησε επίσης τη δράση **ABUEL**, η οποία παρέχει πολυεθνική έρευνα επιπολασμού για την κακομεταχείριση των ηλικιωμένων στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης για τη δημόσια υγεία.

Το πρόγραμμα «**Δάφνη**» της ΕΕ καταπολεμά όλες τις μορφές βίας κατά των παιδιών, των νέων και των γυναικών και προστατεύει τα θύματα και τις ομάδες που κινδυνεύουν. Χρηματοδοτεί επίσης δράσεις για την αντιμετώπιση της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων. Αυτές καλύπτουν βελτιωμένους τρόπους ανίχνευσης, παρακολούθησης, αντιμετώπισης και πρόληψης της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής κακομεταχείρισης και της οικονομικής εξαπάτησης. Το έργο **Eustacea** του προγράμματος «**Δάφνη**» δημιούργησε έναν **Ευρωπαϊκό Χάρτη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των ηλικιωμένων που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας και βοήθειας**.

Πρόγραμμα «**ΔΑΦΝΗ**»: αντιμετώπιση της κακομεταχείρισης στις οικογένειες

Η εκστρατεία **Κατάρριψη των ταμπού 2** αποσκοπεί να παρέχει τη δυνατότητα στους επαγγελματίες της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών να καταπολεμήσουν τη βία απέναντι στις ηλικιωμένες γυναίκες μέσα στις οικογένειες. Είναι η συνέχεια του πρώτου έργου που είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση της έκθεσης **Κατάρριψη των ταμπού** το 2008.

Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ηλικίας

Η νομοθεσία που παρουσιάζεται παραπάνω δεν αποτελεί το μόνο μέσο αντιμετώπισης των διακρίσεων. Βασική συμβολή σε αυτή την προσπάθεια σε επίπεδο ΕΕ είχαν δραστηριότητες για την αύξηση της κατανόησης και της ευαισθητοποίησης σχετικά με το φαινόμενο των διακρίσεων λόγω ηλικίας, το οποίο συχνά συνοδεύεται από άλλες μορφές διακρίσεων, και των αρνητικών συνεπειών που έχουν σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η Επιτροπή:

- χρηματοδοτεί από το 2003 την ευρωπαϊκή εκστρατεία **Υπέρ της διαφορετικότητας — Κατά των διακρίσεων** η οποία κυκλοφορεί ταινίες και δημοσιεύει εικόνες και έντυπα για την καταπολέμηση των στερεοτύπων και την ευαισθητοποίηση όσον αφορά τις διακρίσεις και τους νόμους που τις καταπολεμούν·
- υποστηρίζει **ομάδες εμπειρογνομόνων για την απαγόρευση των διακρίσεων** που στοχεύουν στην ανταλλαγή αναλύσεων και πληροφοριών ανάμεσα στα κράτη μέλη για κοινωνικοοικονομικά θέματα, τη νομοθεσία, τους φορείς ισότητας και τη χρηστή διακυβέρνηση. Οι ομάδες αξιολογούν τις ορθές πρακτικές και παράγουν δημοσιεύσεις, συμπεριλαμβανομένων δύο για τις διακρίσεις λόγω ηλικίας και την απασχόληση·
- παρήγγειλε **ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για τις διακρίσεις στην ΕΕ** το 2009 για να κατανοήσει τη στάση του κοινού απέναντι σε αυτό το φαινόμενο. Διαπίστωσε ότι οι πολίτες αντιλαμβάνονταν την ηλικία ως το πλέον συχνό μειονέκτημα κατά την αναζήτηση εργασίας.

Η Επιτροπή έχει καταστήσει σαφή τη δέσμευσή της για την καταπολέμηση των διακρίσεων βάσει διαφόρων αιτιών, όπως η ηλικία, σε ανακοίνωση για την **Καταπολέμηση των διακρίσεων και τις ίσες ευκαιρίες: Εκ νέου ανάληψη δέσμευσης**. Η Επιτροπή προωθεί τη συστηματική ενσωμάτωση της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας σε όλες τις πολιτικές.

Η Επιτροπή χρηματοδοτεί επίσης σε επίπεδο ΕΕ την **Πλατφόρμα ανταλλαγής χαρτών εθνικής ποικιλομορφίας** —με σκοπό να προωθήσει αυτήν την προσέγγιση η οποία ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να συμμορφώνονται εθελοντικά με δεσμεύσεις ποικιλομορφίας.

Η Πλατφόρμα αποτελείται από οργανώσεις που προωθούν και υλοποιούν χάρτες εθνικής ποικιλομορφίας και προσπαθεί να διαδώσει μια επιτυχημένη νοοτροπία διαχείρισης της ποικιλομορφίας, που βασίζεται στα οφέλη που έχει να προσφέρει το πολύμορφο εργατικό δυναμικό, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων εργαζομένων, σε μια επιχείρηση.

Ίσες ευκαιρίες για άτομα με αναπηρία

Η προχωρημένη ηλικία μπορεί να μην είναι συνώνυμο της αναπηρίας, ωστόσο, ο κίνδυνος σωματικής ή πνευματικής βλάβης αυξάνεται κάθετα σε προχωρημένη ηλικία. Η παροχή βοήθειας σε πολλούς ηλικιωμένους, οι οποίοι, σε συνδυασμό με τους φραγμούς στο περιβάλλον, αντιμετωπίζουν κάποια μορφή αναπηρία, προκειμένου να ξεπεράσουν αυτούς τους φραγμούς, αποτελεί σημαντικό μέσο πρόωξης της ενεργού γήρανσης.

Οι πολιτικές για την αναπηρία παραμένουν κυρίως στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ωστόσο, η ΕΕ αποσκοπεί στο να προσδώσει αξία στις πολιτικές των κρατών μελών, μέσω της προώθησης ορθών πρακτικών και της αμοιβαίας μάθησης, ιδίως μέσω καινοτόμων έργων. Αυτό αποσκοπεί να συμβάλει στην υλοποίηση της δέσμευσης της ΕΕ προς τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (βλ. σ. 5).

Η **ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020** θεσπίζει δράσεις και μέσα σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση των φραγμών συμμετοχής στην απασχόληση και την οικονομική και κοινωνική ζωή τους οποίους αντιμετωπίζουν όσοι έχουν κάποια αναπηρία. Η στρατηγική καλύπτει τα ακόλουθα θέματα:

- 1) Προσβασιμότητα —τήρηση της αρχής «Σχεδιασμός για όλους» κατά την ανάπτυξη του δομημένου περιβάλλοντος, των μεταφορών, των πληροφοριών και των επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού των ευρωπαϊκών προτύπων. (βλ. ενότητα της σχεδιαζόμενης ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα σ. 6).
- 2) Συμμετοχή —συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής, πολιτιστικής και πολιτικής ζωής.
- 3) Ισότητα —η ευρωπαϊκή οδηγία για την απαγόρευση των διακρίσεων κατά την απασχόληση (σ. 6) αποτελεί βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας που αποτελούν φραγμό για την ενεργό γήρανση στην εργασία.
- 4) Απασχόληση —στήριξη της επαγγελματικής κατάρτισης, της εκπαίδευσης και έργων που αναπτύσσουν προσβάσιμους χώρους εργασίας (βλ. σ. 8, 18 και 19) καθώς και των νόμων κατά των διακρίσεων (σ. 6).
- 5) Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση —ιση πρόσβαση σε ευκαιρίες εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης σε όλη τη διάρκεια ζωής του ατόμου (σ. 18).
- 6) Κοινωνική προστασία και ένταξη —υποστήριξη της αμοιβαίας μάθησης για τη διασφάλιση επαρκών συστημάτων στα κράτη μέλη (βλ. σ. 14-15).
- 7) Υγεία —συμπεριλαμβανομένης της ίσης πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη υψηλής ποιότητας (σ. 15) και της προώθησης της επαναπροσαρμογής και της προληπτικής φροντίδας, καίριας σημασίας για την υγιή γήρανση (σ. 11-12). Η ΕΕ προωθεί επίσης την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία για τη μείωση των ατυχημάτων που μπορούν να οδηγήσουν σε αναπηρία και εξάρτηση (σ. 7).

Η 3η Δεκεμβρίου, ευρωπαϊκή ημέρα των ατόμων με αναπηρία, στηρίζει αυτούς τους στόχους, οργανώνοντας συνάντηση των ενδιαφερομένων φορέων και των υπευθύνων για την πολιτική.

Στρατηγική για την ισότητα των φύλων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει μια διττή προσέγγιση για την επίτευξη της ισότητας των φύλων, με την υιοθέτηση ειδικών μέτρων ισότητας, όπως νομοθετικά μέτρα και μέτρα ευαισθητοποίησης, και την εισαγωγή της **διάστασης της ισότητας των φύλων** σε όλους τους τομείς πολιτικής της ΕΕ, ιδίως στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020 και στην ατζέντα συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης.

Οι ανισότητες και οι διαφορές των φύλων σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλότερο συνταξιοδοτικό εισόδημα και υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας για τις ηλικιωμένες γυναίκες. Επιπλέον, οι ηλικιωμένες γυναίκες χρησιμοποιούν κυρίως και παρέχουν υπηρεσίες φροντίδας. Η ΕΕ στοχεύει να συμβάλει, μέσω της αντιμετώπισης αυτών των ανισοτήτων, προκειμένου οι ηλικιωμένες γυναίκες καθώς και οι ηλικιωμένοι άντρες να απολαμβάνουν ενεργό, υγιή και αξιοπρεπή διαβίωση.

Η Επιτροπή ενίσχυσε τη δέσμευσή της για ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών με τον **Χάρτη για τα δικαιώματα των γυναικών του 2010** και τη **στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και αντρών για την περίοδο 2010-2015**. Επιδιώκει την ενίσχυση της προόδου των κρατών μελών προς την ισότητα των φύλων με τα ακόλουθα μέσα:

- δημοσίευση **ετήσιων εκθέσεων για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών**·
- δημιουργία **δομών** σε επίπεδο ΕΕ, όπως η ομάδα υψηλού επιπέδου για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις πολιτικές και η συμβουλευτική επιτροπή για την ισότητα ευκαιριών γυναικών και ανδρών, για την προώθηση της ισότητας των φύλων, της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου και των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άντρες·
- δημιουργία **δικτύων εμπειρογνομών σε θέματα ισότητας των φύλων**.

Το 2011 η συμβουλευτική επιτροπή για την ισότητα ευκαιριών γυναικών και ανδρών υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση: **Η διάσταση του φύλου για την ενεργό γήρανση και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών**

Το 2011 το δίκτυο εμπειρογνομών σε θέματα ισότητας φύλων δημοσίευσε την έκθεση: **Πολιτικές ενεργού γήρανσης και ισότητας των φύλων: η απασχόληση και κοινωνική ένταξη γυναικών και ανδρών στα τελευταία έτη του επαγγελματικού βίου και στα πρώτα έτη της συνταξιοδότησης**

Τα θέματα των φύλων έχουν αναπτυχθεί σε ανακοινώσεις της Επιτροπής, ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συμπεράσματα του Συμβουλίου με επίκεντρο θέματα όπως **ισότητα αμοιβών, ίσες ευκαιρίες στην ενεργό και αξιοπρεπή γήρανση και ρόλος των γυναικών σε μια γηράσκουσα κοινωνία**.

Κοινωνική καινοτομία

Η ΕΕ προωθεί την κοινωνική καινοτομία ως μια έννοια που αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη σημασία και πηγή νέων και δημιουργικών λύσεων για τις κοινωνικές προκλήσεις. Αυτό περιλαμβάνει την εύρεση νέων τρόπων για την προώθηση της ενεργού γήρανσης. Η στήριξη παρέχεται υπό τη μορφή προλειτουργικών κεφαλαίων για νέες πρωτοβουλίες, χρηματοδότησης για την κλιμάκωση επιτυχημένων έργων μικρής κλίμακας και πρωτοβουλιών για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και καινοτόμων ιδεών σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η εμβληματική ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού περιλαμβάνει μια «ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την κοινωνική καινοτομία», με σκοπό την ανάπτυξη μιας τεκμηριωμένης προσέγγισης για την κοινωνική καινοτομία. Η πρωτοβουλία χρηματοδοτείται από μια σειρά υπαρχόντων κονδυλίων της ΕΕ για την υποστήριξη αυτών των δράσεων, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (βλ. σ. 8) και του προγράμματος Progress (βλ. παρακάτω). Η κοινωνική καινοτομία αποτελεί επίσης σημαντικό στοιχείο της εμβληματικής πρωτοβουλίας «Ένωση Καινοτομίας» (σ. 11).

Οι προτάσεις της Επιτροπής που υιοθετήθηκαν για τους κανονισμούς του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ για την περίοδο 2014-2020 περιλαμβάνουν και οι δύο την κοινωνική καινοτομία. Αυτό συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες μπορούν να επενδύσουν στην κοινωνική καινοτομία και να χορηγούν διαρθρωτικά κονδύλια για τον σκοπό αυτό. Η Επιτροπή θα εκδώσει οδηγό για την κοινωνική καινοτομία στις περιφέρειες της ΕΕ πριν από το καλοκαίρι του 2012.

Πρόγραμμα της ΕΕ για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη (Progress)

Με προϋπολογισμό 743,25 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013, το Progress χρηματοδοτεί δραστηριότητες όπως έρευνες, νομική κατάρτιση και κατάρτιση στη χάραξη πολιτικών, δικτύωση ΜΚΟ, διακρατική ανταλλαγή και εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού. Συμβάλλει στην ατζέντα της ενεργού γήρανσης με πολλές δραστηριότητες όπως:

- διερεύνηση τεκμηριωμένων πολιτικών για τη μετάβαση από την απασχόληση στη συνταξιοδότηση·
- δίκτυα εμπειρογνομών για την απαγόρευση των διακρίσεων, την ποικιλομορφία και την ισότητα των φύλων·
- κατάρτιση νομικών και υπεύθυνων χάραξης πολιτικής για την απαγόρευση των διακρίσεων και την ισότητα των φύλων·
- έρευνες για την προσβασιμότητα στην Ευρώπη και Ευρωπαϊκό βραβείο προσβασιμότητας·
- έργα κοινωνικής καινοτομίας.

Το Progress δίνει επίσης φωνή στους ηλικιωμένους συγγραφευτώντας την «**Πλατφόρμα Age για την Ευρώπη**», η οποία συνενώνει οργανώσεις ηλικιωμένων από όλη την ΕΕ, καθώς και όμοια δίκτυα για το φύλο, την αναπηρία κ.λπ.

Για την περίοδο 2014-2020, η Επιτροπή πρότεινε διάδοχο πρόγραμμα για την κοινωνική αλλαγή και την καινοτομία. Θα ενσωματώσει το Progress, το ευρωπαϊκό δίκτυο υπηρεσιών απασχόλησης (**EURES**) και τον **ευρωπαϊκό μηχανισμό μικροχρηματοδοτήσεων Progress**.

Προτεραιότητες δημόσιας υγείας, προώθηση σωματικής δραστηριότητας και χρηματοδότηση

Ο καθορισμός των πολιτικών υγείας αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών, αλλά η ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη γνώσης και κατανόησης για την αντιμετώπιση των θεμάτων δημόσιας υγείας, την πρόληψη των ασθενειών και την αντιμετώπιση των απειλών για την υγεία. Επιδιώκει επίσης να επιστήσει την προσοχή σε βασικές προτεραιότητες δημόσιας υγείας σύμφωνα και με τους μακροχρόνιους στόχους προώθησης της υγείας και της ενεργού γήρανσης.

Σε αυτό το πλαίσιο, η **στρατηγική της ΕΕ για την υγεία για την περίοδο 2008–2013** επιδιώκει τρεις στόχους:

- 1) προαγωγή της καλής υγείας σε μια Ευρώπη που γηράσκει·
- 2) προστασία των πολιτών από απειλές για την υγεία·
- 3) υποστήριξη δυναμικών συστημάτων υγείας και νέων τεχνολογιών.

Το 2008 συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου παρότρυναν τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να αναπτύξουν αποτελεσματικές **στρατηγικές για τη δημόσια υγεία, με στόχο την καταπολέμηση των νευροεκφυλιστικών νόσων που συνδέονται με τη γήρανση**, ενώ οι συστάσεις του Συμβουλίου του 2009 επικεντρώνονταν στην ανάγκη διασφάλισης της **ασφάλειας του ασθενή και της πρόληψης λοιμώξεων που συνδέονται με την υγειονομική περίθαλψη**.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ανακοινώσεις για **συστήματα και υπηρεσίες τηλεϊατρικής** και για μια **ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη νόσο του Αλτσχάιμερ και άλλες μορφές άνοιας**, με σκοπό την ενίσχυση της προόδου σε αυτούς τους βασικούς τομείς για την ενεργό και υγιή γήρανση.

Στον τομέα της άθλησης, η ΕΕ έχει αναλάβει ιδιαίτερο ρόλο για την προώθηση της σωματικής άσκησης η οποία προάγει την υγεία, μεταξύ άλλων και ως μέσο επίτευξης ενεργού και υγιούς γήρανσης. Δημοσίευσε **Λευκή Βίβλο (2007)** και **ανακοίνωση (2011)** για την άθληση, αναγνωρίζοντας τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη της σωματικής άσκησης. Μια ομάδα εμπειρογνομόνων «Αθλητισμός, υγεία και συμμετοχή», που συνέστησε το Συμβούλιο, ασχολείται με την προώθηση της σωματικής άσκησης. Έχει δημοσιεύσει ειδικές **κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη σωματική άσκηση**, όπου συμπεριλαμβάνεται συγκεκριμένη ενότητα για τους ηλικιωμένους. Μια νέα πρωτοβουλία πολιτικής από την ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή των κατευθυντήριων αυτών γραμμών σε εθνικό επίπεδο βρίσκεται σε στάδιο προετοιμασίας. **Χρηματοδότηση για διακρατικά έργα στήριξης της σωματικής άσκησης και της ενεργού γήρανσης** έχει διατεθεί το 2009, και θα επαναληφθεί το 2012.

Η Επιτροπή έχει επίσης συστήσει επιτροπές υγείας και ομάδες εμπειρογνομόνων για τη βελτίωση των ανταλλαγών και των γνώσεων των βασικών ενδιαφερομένων σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο όσον αφορά σημαντικά ζητήματα για την υγιή γήρανση, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως **κάπνισμα, παχυσαρκία, κατάχρηση ονοπνευματωδών ποτών, καρκίνος**, καθώς και μηχανισμών συνεργασίας σχετικά με τη **διατροφή και τη σωματική άσκηση, τον ιό HIV/AIDS, την ασφάλεια υγείας και την ενημέρωση**.

Ένα ειδικό **πρόγραμμα υγείας της ΕΕ** παρείχε χρηματοδότηση 321 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2008–2013 σε δράσεις που προωθούν την υγεία και μειώνουν τις ανισότητες σε αυτήν, με σκοπό την αύξηση των ετών υγιούς διαβίωσης και την προώθηση της ενεργού γήρανσης, καθώς και σε δράσεις που σχετίζονται με θέματα όπως η ασφάλεια του ασθενή και η ενημέρωση σχετικά με την υγεία. Ορισμένα άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ, ιδιαίτερα για την έρευνα (βλ. σ. 10), διαθέτουν επίσης μια διάσταση δημόσιας υγείας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει το νέο **πρόγραμμα «Υγεία για την ανάπτυξη» για την περίοδο 2014–2020** που προσανατολίζεται προς τους στόχους της στρατηγικής Ευρώπη 2020, ιδιαίτερα όσον αφορά την απασχόληση, την καινοτομία και τη βιωσιμότητα. Προβλέπει ιδιαίτερη υποστήριξη στην ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για την ενεργό και υγιή γήρανση (σ. 11). Το κεφάλαιο για την άθληση που περιέχεται στην πρόταση της Επιτροπής για το νέο πρόγραμμα της ΕΕ για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τον αθλητισμό και τους νέους, το **Erasmus για όλους για την περίοδο 2014–2020** δίνει έμφαση στην προώθηση της σωματικής άσκησης που προάγει την υγεία.

Προώθηση προσβασιμότητας και κινητικότητας

Μία από τις βασικές κοινές πολιτικές της ΕΕ είναι η πολιτική των μεταφορών. Εστιάζεται στο να καθιστά δυνατή την ελεύθερη κυκλοφορία ατόμων και αγαθών με σκοπό την υποστήριξη της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο, εξετάζει επίσης θέματα κινητικότητας που είναι ουσιαστικής σημασίας, προκειμένου να μπορούν οι άνθρωποι να παραμένουν ενεργοί στην αγορά εργασίας και την κινότητα όσο μεγαλώνουν.

Το **σχέδιο δράσης της ΕΕ για την αστική κινητικότητα** (2009) προωθεί την παροχή ολοκληρωμένων λύσεων μεταφορών με επίκεντρο τους πολίτες, στο πλαίσιο της δημογραφικής γήρανσης. Υποστηρίζει ιδιαίτερα τις «πράσινες» αστικές μεταφορές, την προσβασιμότητα, τα δικαιώματα των επιβατών και τα έξυπνα συστήματα μεταφορών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει καινοτόμα έργα, καθώς και την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών με ποικίλα χρηματοδοτικά μέσα, όπως το **7ο ΠΠ συνεργασία — μεταφορές** (βλ. σ. 10), κονδύλια περιφερειακής ανάπτυξης (σ. 8) και το πρόγραμμα **«Ευφυής Ενέργεια-Ευρώπη»** (σ.10).

Για την περαιτέρω προώθηση της προσβασιμότητας του αστικού περιβάλλοντος της Ευρώπης για όλους, η Επιτροπή στηρίζει το **Ευρωπαϊκό βραβείο αστικής προσβασιμότητας**, που αναγνωρίζει και εξαιρεί τις πόλεις που παρέχουν με ιδιαίτερη αφοσίωση προσβάσιμο περιβάλλον για όλους, και καλύπτει το φυσικό περιβάλλον, τις μεταφορές, τις τεχνολογίες και τα συστήματα πληροφόρησης και επικοινωνιών και άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες.

Η ενεργός γήρανση προϋποθέτει επίσης την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες (βλ. νομοθεσία σε στάδιο προετοιμασίας σ. 6). Η **στρατηγική στον τομέα της πολιτικής υπέρ των καταναλωτών** (2007–2013) της ΕΕ αναγνωρίζει συγκεκριμένα την αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων καταναλωτών ως πρόκληση αλλά ταυτόχρονα και ως ευκαιρία για τους προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών. Η στρατηγική υποστηρίζεται άμεσα από το **κοινωνικό πρόγραμμα δράσης καταναλωτικής πολιτικής** που χρηματοδοτεί δραστηριότητες για την προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών και νόμιμων συμφερόντων των καταναλωτών. Το έργο αυτό θα συνεχιστεί με την κατάρτιση νέας ευρωπαϊκής ατζέντας καταναλωτών και προγράμματος δράσης υπέρ των καταναλωτών (2014–2020), που θα περιλαμβάνουν σαφή εστίαση στους ηλικιωμένους καταναλωτές.

Η ενεργός γήρανση υποστηρίζεται επίσης από ένα καινοτόμο έργο προώθησης του κοινωνικού τουρισμού. Το **πρόγραμμα «Καλυψώ»** στηρίζει τον τουρισμό εκτός περιόδου τουριστικής αιχμής, πράγμα που ωφελεί τόσο τις μειονεκτούσες ομάδες, οι οποίες σε αντίθετη περίπτωση δεν θα είχαν τη δυνατότητα να πάνε διακοπές, όσο και τις περιοχές που εξαρτώνται από τον τουρισμό όσον αφορά τις θέσεις εργασίας και την ανάπτυξη. Οι ηλικιωμένοι που έχουν συνταξιοδοτηθεί ή είναι ηλικίας άνω των 65 αποτελούν συγκεκριμένη ομάδα-στόχο της πρωτοβουλίας.

Προώθηση των ΤΠΕ για την ενεργό γήρανση

Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποκτούν συνεχώς μεγαλύτερη σημασία στην υποστήριξη της ενεργού γήρανσης. Το διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες συχνά προσφέρουν οικονομικά αποδοτική και εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες, αγαθά και υπηρεσίες, κοινωνική αλληλεπίδραση, καθώς και δημοκρατικές και φιλικές προς τον πολίτη διαδικασίες. Η ΕΕ αποσκοπεί στη διευκόλυνση της ανάπτυξης ρεαλιστικών λύσεων ΤΠΕ στην πράξη που θα καθιστούν δυνατή την ενεργό και υγιή γήρανση.

Το 2007 η Επιτροπή προέβλεψε ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών και τη γήρανση, με το όνομα **Η ευγηρία στην κοινωνία της πληροφορίας**. Σκόπευε στην αξιοποίηση των ευκαιριών δημιουργίας νέων και πλέον προσβάσιμων προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ για ηλικιωμένα άτομα. Οι λύσεις αυτές στοχεύουν τόσο στην υποστήριξη της ενεργού και υγιούς γήρανσης σε όλους τους τομείς της ζωής, καθώς και στη δημιουργία ευκαιριών εργασίας προς όφελος της ευρύτερης οικονομίας.

Το σχέδιο δράσης για την ευγηρία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ευρωπαϊκής **πρωτοβουλίας i2010 για την ηλεκτρονική κοινωνική ένταξη** η οποία στοχεύει να εξασφαλίσει πρόοδο εκ μέρους της βιομηχανίας των ΤΠΕ και των δημόσιων φορέων όσον αφορά την προσβασιμότητα όλων των προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ για τις μειονεκτούσες ομάδες. Η εν λόγω στρατηγική καταρτίστηκε κατόπιν της ανακοίνωσης **«Προς μια προσβάσιμη κοινωνία της πληροφορίας»** του 2008, η οποία παρουσίαζε προτάσεις για τη βελτίωση της ηλεκτρονικής προσβασιμότητας και ιδιαίτερα της πρόσβασης στο διαδίκτυο για άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους.

Το φιλόδοξο **ψηφιακό θεματολόγιο 2020** της ΕΕ, μία από τις εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής Ευρώπη 2020, στοχεύει στην καλύτερη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ για την προώθηση της καινοτομίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της προόδου. Εστιάζεται ιδιαίτερα στις δυνατότητες που προσφέρει η χρήση των ΤΠΕ για την ανταπόκριση στις ανάγκες ενός πληθυσμού που γηράσκει, μέσω του **ψηφιακού γραμματισμού και δεξιοτήτων**, της **ηλεκτρονικής υγείας** και των **συστημάτων και υπηρεσιών τηλεϊατρικής**. Περιλαμβάνει ειδικές δράσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας για τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία, συνεισφέροντας έτσι στους στόχους της ενεργού γήρανσης.

Τα διάφορα αυτά σχετικά σχέδια δράσης υποστηρίζονται επίσης από πολλά ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα, ιδίως τα ακόλουθα: το **7ο ΠΠ-ICT** (βλ. σ. 10), το **ICT-PSP** (σ. 11), το **AAL** (σ. 11), το **ΠΕΚ** (σ. 11), και τα υποπρογράμματα **ΕΤΠΑ** (σ. 9).

Ενδάρρυνση της διά βίου μάθησης

Η πραγμάτωση της διά βίου μάθησης θα καταστήσει την ενεργό γήρανση δυνατή μέσω της ανάπτυξης και διατήρησης των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που χρειάζονται οι άνθρωποι για να εργαστούν και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία. Η εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Η ΕΕ, ωστόσο, υποστηρίζει τη συμβολή που μπορεί να συνεπάγεται η εκπαίδευση στην εκπλήρωση των συνολικών οικονομικών και κοινωνικών στόχων της ΕΕ στο πλαίσιο μιας γηράσκουσας κοινωνίας. Το πρόγραμμα **εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΚ) 2020** παρέχει το στρατηγικό πλαίσιο γι' αυτή την ευρωπαϊκή συνεργασία.

Οι ευρωπαίοι υπουργοί αρμόδιοι για θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παρουσιάζουν τις προτεραιότητές τους για βελτιωμένη ευρωπαϊκή συνεργασία έως το 2020 στη **Διακήρυξη της Bruges**. Εκεί γίνεται ειδική μνεία στη σημασία του εκσυγχρονισμού των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των ηλικιωμένων εργαζόμενων. Στο μεταξύ, το **ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την εκπαίδευση των ενηλίκων** δίνει έμφαση στην πρόβλεψη κατάλληλα δομημένης διδασκαλίας για ηλικιωμένους για την προώθηση της ενεργού, αυτόνομης και υγιούς γήρανσης. Για την προώθηση και την καθοδήγηση της πολιτικής διαδικασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε τη μελέτη «Μάθηση για ενεργό γήρανση και διαγενεακή μάθηση». Τα αποτελέσματα της έρευνας θα βοηθήσουν στην αναγνώριση των βασικών στοιχείων του ρόλου της μάθησης σε μια γηράσκουσα κοινωνία και των επιπτώσεών της στην Ευρώπη.

Το **πρόγραμμα διά βίου μάθησης** (ΠΔΜ) της ΕΕ διευκολύνει τόσο την ενεργό γήρανση, όσον αφορά την απασχόληση μέσω πρωτοβουλιών επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και την ενεργό γήρανση στην κοινότητα και το σπίτι μέσω της ανάπτυξης των ατομικών δεξιοτήτων. Τα έργα προορίζονται για μεμονωμένους μαθητές και σπουδαστές, καθώς και για καθηγητές, εκπαιδευτές και οργανώσεις. Με προϋπολογισμό που αγγίζει τα 7 δισ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013, το ΠΔΜ στηρίζει τις ευκαιρίες μάθησης για τους ανθρώπους σε όλα τα στάδια της ζωής τους, μέσω ανταλλαγών, επιμορφωτικών επισκέψεων και δραστηριοτήτων δικτύωσης. Το πρόγραμμα **Erasmus για όλους** (2014–2020) θα διαδεχτεί το πρόγραμμα διά βίου μάθησης. Αποτελεί μια φιλόδοξη πρόταση για την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη. Η εκπαίδευση των ενηλίκων συμπεριλαμβανομένης της μάθησης σε μεταγενέστερα στάδια της ζωής αποτελούν μέρος αυτής της ατζέντας.

Το πρόγραμμα **Grundtvig** αποτελεί ένα ειδικό σκέλος του ΠΔΜ που στηρίζει τη μάθηση για όλους τους ενήλικες. Ένας από τους στόχους είναι η προώθηση της προσωπικής ανάπτυξης, της ανεξαρτησίας και της συμβολής των ανθρώπων στην κοινωνία όσο μεγαλώνουν.

Το Grundtvig στηρίζει ηλικιωμένους σπουδαστές

Η σύμπραξη **EuBIA** ανέπτυξε τη δικτύωση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την προσέγγιση και την ενδυνάμωση των ηλικιωμένων σπουδαστών. Δημιούργησε οδηγό για τη συμμετοχή περισσότερων ηλικιωμένων στη διαδικασία μάθησης και συγκρότησε διαρκές δίκτυο επαγγελματιών.

Μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία του προγράμματος Grundtvig που συμβάλλει άμεσα στην προώθηση της ενεργού γήρανσης στην κοινότητα είναι το **πρόγραμμα εθελοντισμού ηλικιωμένων**. Προάγει τη συμβολή των ηλικιωμένων ως εθελοντών σε άλλες χώρες και ενισχύει με αυτόν τον τρόπο την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών.

Ένα άλλο χρήσιμο σκέλος του ΠΔΜ για την προώθηση της ενεργού γήρανσης όσον αφορά την απασχόληση είναι το πρόγραμμα **Leonardo da Vinci** για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για την κατάρτιση των ηλικιωμένων εργαζόμενων όσο και για την προώθηση της ζήτησης γι' αυτούς.

Cedefop: Ένας οργανισμός της ΕΕ που στηρίζει την ανάπτυξη των πολιτικών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Το Cedefop, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, με έδρα τη Θεσσαλονίκη, διαχειρίζεται ένα έργο για τους γηράσκοντες εργαζόμενους. Στοχεύει στην παροχή νέων πληροφοριών για τη γήρανση και την εργασία μέσω της εκπόνησης νέας έρευνας, καθώς και στην υποβολή νέων πολιτικών ενεργού γήρανσης που θα αποσκοπούν στην αποθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης και στην ενίσχυση του παρατεταμένου επαγγελματικού βίου.

Συμπέρασμα

Το φυλλάδιο αυτό καταδεικνύει ότι η ΕΕ στηρίζει την ενεργό γήρανση και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και ότι θα εντείνει τις προσπάθειές της σε μια σειρά από τομείς. Ωστόσο, καθιστά σαφές ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα θεμάτων και ότι το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς θα πρέπει να γίνει από τα κράτη μέλη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και με διαδικασίες συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Η ΕΕ έχει πολλά να προσφέρει υπέρ των προσπαθειών μεταρρύθμισης εκ μέρους των κρατών μελών, ωστόσο πολλά από τα χρηματοδοτικά μέσα και προγράμματα που παρουσιάζονται σε αυτό το φυλλάδιο βασίζονται, σε μεγάλο βαθμό, στη ζήτηση. Μια προσέγγιση από την κορυφή προς τα κάτω, σύμφωνα με την οποία η ΕΕ θα

αναλάβει τα ηνία και θα υπαγορεύει στους αρμόδιους χάραξη πολιτικών στα κράτη μέλη τι να κάνουν, δεν θα έχει αποτέλεσμα. Πολλά από τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν για την πραγμάτωση της ενεργού γήρανσης θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πνεύμα της αρχής της επικουρικότητας, η οποία απαιτεί η πραγμάτωση να γίνει από τα μεμονωμένα κράτη μέλη για τους πολίτες τους.

Τα μέσα πολιτικής που παρουσιάζονται σε αυτό το φυλλάδιο, ωστόσο, διευκολύνουν τις συμπράξεις ανάμεσα σε αρχές της ΕΕ και δημόσιες αρχές των κρατών μελών, καθώς και μεταξύ των αρμοδίων χάραξης πολιτικών και των ενδιαφερομένων από διαφορετικές χώρες. Η δέσμευσή τους θα συμβάλει στην προώθηση της ενεργού γήρανσης και θα καθορίσει την αποτελεσματικότητα των μέσων πολιτικής της ΕΕ. Οι ιδέες τους για νέες λύσεις μπορούν να επωφεληθούν από τη στήριξη της ΕΕ μέσω της δοκιμής τους και της διασφάλισης ότι οι ορθές πρακτικές θα διαδίδονται ευρέως σε όλη την ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η συμβολή της ΕΕ στην ενεργό γήρανση και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2012 — 20 σ. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-25122-1

doi:10.2767/6697

Το παρόν φυλλάδιο παρουσιάζει τη συμβολή της ΕΕ στην ατζέντα της ενεργού γήρανσης και καταδεικνύει ότι η ΕΕ είναι ισχυρός εταίρος σε αυτόν τον τομέα. Ο στόχος είναι να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για περισσότερες αποφασιστικές προσπάθειες σε όλα τα κράτη μέλη για την προώθηση της ενεργού γήρανσης, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών θα αντέξει στη δοκιμασία της γήρανσης του πληθυσμού.

Η έκδοση αυτή διατίθεται σε έντυπη μορφή σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ.

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

Σας ενδιαφέρουν οι εκδόσεις της Γενικής Διεύθυνσης
Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης;

Αν ναι, μπορείτε να τις μεταφορτώσετε ή να εγγραφείτε για δωρεάν συνδρομή:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Μπορείτε επίσης να εγγραφείτε δωρεάν στο ηλεκτρονικό πληροφοριακό δελτίο
Social Europe της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: <http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<http://ec.europa.eu/social>

